№ 99 ՈՒՐԲԱԹ, 11 ՄԱՅԻՍԻ

1912

ՔԱՌԱՍՈՒՆՄԷԿԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ՈՒՐԲԱԹ, 11 ՄԱՅԻՍԻ № 99

Տարեկան գինը 10 ռուբլի. կէս տարվանը և 7 ամսվանը 6 ռուբլի.
Առանձին համարները ԱՄԷՆ ՏԵՂ 5 ԿՈՊ.

Թիֆլիսում գրվում են խմբագրատանը.

Մեր հասցէն՝ Тифлисъ, редакція „Мшакъ" Сергіевская ул., № 5
Tiflis, Rédaction „Mschak"

Խմբագրատան տէլէֆօն № 2—53.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 (բացի կիրակի և տօն օրերից).

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամենէքլով

Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր տողատեղին 20 կոպէկ.

Տպարանի տէլէֆօն № 67.

ՄՇԱԿ

ՔԱՌԱՍՈՒՆՄԷԿԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

Հասցէն՝ ТИФЛИСЪ, Редакція „МШАКЪ".
TIFLIS, Rédaction du journal „MSHAK".

Յայտարարութիւնների համար պէտք վճարել. I երեսի վրա իւրաքանչիւր տողատեղին (պետիտ)—20 կ., IV երեսի վրա—10 կոպ.:

Կովկասից դուրս գտնվող անձերի և հիմնարկութիւնների յայտարարութիւնները բացառապէս ընդունվում են՝ Մօսկվայում—Центральная Контора Объявленій Торгов. Дома Л. и Э. Метцль и К°, Мясницкая, д. Сытова, և նրա բաժանմունքներում—Պետերբուրգում՝ Морская, 11, Վարշավայում՝ Маршальковская, 130, Վիլնօյում՝ Большая, 38, Պարիզում՝ 8 Площадь Биржи.

ՄԱՅԻՍԻ 1-ԻՑ ՄԻՆՉԵՒ ՏԱՐՎԱՅ ՎԵՐՋԸ 7 ՌՈՒԲ.

Հասցէն փոխելու համար պէտք է ուղարկել նաեւ հին հասցէն եւ 40 կ. նամականիշ: ՀԻՆ ՀԱՍՑԷՆ եւ 40 կ. չուղարկողների խնդիրները՝ հասցէն փոխելու վերաբերմամբ՝ ԿԸ ԹՈՂՆՎԵՆ ԱՆՀԵՏԵՒԱՆՔ:

ԱՊԱՌԻԿ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԿԱՄ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ ՉԷ ԸՆԴՈՒՆՎՈՒՄ

Ա Զ Դ

„ՄՇԱԿԻ" 40-ԱՄԵԱԿԻ ՏՕՆԱԽՄԲՈՒԹԵԱՆ ՅՈԲԵԼԵԱՆԱԿԱՆ ՅԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎԻ ԲԻՒՐՕՆ սրանով յայտնում է ի գիտութիւն հայ հասարակութեան, հիմնարկութիւնների եւ անհատների, որ այսուհետեւ (այժմ եւ յօբելեանի օրը) թէ շնորհաւորական հեռագիրներ, ուղերձներ եւ թէ այլ դիմումներ պէտք է ուղղել հետեւեալ հասցէով.

ա) Հեռագիրների համար՝ Тифлисъ. Редакція „Мшакъ". Tiflis. Rédaction „Mschak".

բ) Մրցերի համար՝ Тифлисъ. Редакція „Мшакъ". Для Юбилейнаго Бюро. Tiflis. Rédaction „Mschak". Յօբելեանական Բիւրօյի համար:

ԱՐՏԻՍՏԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԹԱՏՐՈՆ

ԿԻՐԱԿԻ, ՄԱՅԻՍԻ 20-ԻՆ

„ՄՇԱԿԻ" ՅՈԲԵԼԵԱՆԱԿԱՆ ԿԱՆԱՆՑ ՄԱՍՆԱԺՈՂՈՎԻ ՆԱԽԱՁԵՌՆՈՒԹԵԱՄԲ ՆԵՐԿԱՅԱՑՎԵԼՈՒ Է

ԲԱՆԴԱԾ ՕՋԱԽ

պիէս 3 գործ., հեղ. Գ. Սունդուկեանի

Բարեհաճ մասնակցութեամբ՝ տիկնանց—Արզութեան-Երկայնաբազուկ Ս., Ալիխանեան Վ., Առաքելեան Ե., Աստամեան Հ., Աֆրիկեան Ե., Ալիբէկեան Ն., Բաբեան Եկ., Բաղդասարեան Ա., Դօլուխանեան Ն., Եղեկեան Ն., Միլեան Վ., Յարութիւնեան Ե., Շահպարօնեան Ր., Շիխեան Վ., Սպէնդիարեան Իւ., Վարդանեան Ձի., Քալանթար Ս.—և օրիորդների՝ Աղասարեան Հ., Արովեան Ե., Կարաջեան Ս., Մուրադեան Կ., Մելիք-Շահնազարեան Թ., Նէլլի, Տէր-Մարկոսեան Օ.—և պարոնների՝ Բաբեան Ա., Դովլաթբէկեան Ա., Եղեկեան Վ., Մելիք-Բէգլարեան Շ., Մարտիրոսեան Ռ., Շահպարոնեան բժ. Ս., Շիրինեան Կ., Տիգրանեան Լ., Փիլօյեան Տ. և դերասանների՝ Տէր-Դաւթեան Գ. և Միրզաեան Գ..

ՌԵԺԻՍՍՈՐ՝ ՅՈՎՀ. ՏԷՐ-ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ

Սկիզբն է երեկոյեան ժամը 8½-ին:

Տոմսակները վաղօրօք կարելի է ստանալ տ. Հայկանոյշ Մարտիրոսեանից (Մադատովսկայա փ., № 7) ցերեկվայ ժամը 3—6-ը, իսկ ներկայացման օրը՝ Թատրօնի կասսայում:
(տп.) 0—3

ԱՐՏԻՍՏԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԱՅԳԻ

(Միխայլովսկի պրօսպ., Վէտցէլի հիւրանոցի մօտ)

Կիրակի, մայիսի 13-ին տեղի կունենայ

ՑՈՒՑՈՒՏ ՋՐԻ ՃԱՇԱՐԱՆՆԵՐԻ ԵՒ ԹԷՅԱՐԱՆՆԵՐԻ ԸՆԿ.

ՀՍԿԱՅԱԿԱՆ ԶԲՕՍԱՆՔ

2 ԶԻՆՈՒՈՐԱԿԱՆ ԵՐԱԺՇՏԱԽՈՒՄԲ | ՎԻՃԱԿԱԽԱՂ ՊՏՏ-ՇՎՕ | ՄԱՆԿԱԿԱՆ ԽԱՂԵՐ ՊԵՏՐՈՒՇԿԱ.

Волшебный вальсъ

Օպէրէտկա 1 գործող. երաժշտ. Շտրաուսի

Մասնակցութեամբ Ս.-Պետերբուրգի «Բուֆֆ» Թատրօնի արտիստ Վ. Գ. ՎԱԼԵՐԻԱՆՈՎԻ, տ. Անդրիեվսկայայի և պ. Անտօնովի.

Ներկայացումից յետոյ Վ. Գ. Վալերիանովը կերգէ գնչուական ռոմանսներ:

Զբօսանքի սկիզբը ցերեկվայ ժամը 4-ին: Օպէրէտկայի սկիզբը երեկոյեան ժամը 8½-ին: Հանրամատչելի բուֆէտ: Այգու մուտքը 30 կոպ.: Մանուկները և աշակերտ-աշակերտուհիները վճարում են 20 կոպ.: Թատրօն մտնելու համար առանձին պէտք է վճարել 20 կոպէկ:
(Կ.) տп. 332. 2—1

ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆ ՊԱՏՃԱՌՈՎ

ՆԻՒՐՆԲԵՐԳԻ ՅԱՅՏՆԻ ԴԱՇՆԱԿԱՀԱՐ (պիանիստկա)

Ս. Վ. ՐԱԲՈՒՍ-ԹԱՌՈՒՄԵԱՆԻ

ԿՕՆՑԵՐՏԸ

ՅԵՏԱՁԳՎԱԾ Է ԱՆՈՐՈՇ ԺԱՄԱՆԱԿՈՎ

տп. 293. 3—3

ԹԻՖԼԻՍԻ ԺՈՂՈՎԱՐԱՆ

Այսօր, ուրբաթ, մայիսի 11-ին

ՆԵՐՍԻՍԵԱՆ ԴՊՐՈՑԻ ՉՔԱՒՈՐ ԱՇԱԿԵՐՏՆԵՐԻՆ ՆՊԱՍՏՈՂ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ՕԳՏԻՆ տեղի կունենայ

ՀԱՄԵՐԳ

ԵՐԳԵԼՈՒ Է ՆԵՐՍԻՍԵԱՆ ԴՊՐՈՑԻ ԽՈՒՄԲԸ ՂԵԿԱՎԱՐՈՒԹԵԱՄԲ ՈՒՍՈՒՑԻՉ ՍՊ. ՄԵԼԻՔԵԱՆԻ

Սկիզբն է երեկոյեան ճիշդ ժամը 8-ին:

Տոմսակները կարելի է ստանալ Ներսիսեան դպրոցում, իսկ համերգի օրը Ժողովարանի կասսայում:
(Ա.Օ.) տп. 329. 2—2

ՊԱՍՏԱՌՆԵՐ

(ОБОИ)

ԵՂԲ. ՏԱՌՆՕՊՈԼ ՖԱԲՐԻԿԱՅԻ

Բաժանմունքը Թիֆլիսում, Գօլ. պր. 21, տուն Արտիստական Ընկ., տէլէֆօն № 355.

Պահեստումս կան մեծ բազմութեամբ բոլոր պաստառներ ամենավերջին ոճիով,

ՖԱԲՐԻԿԱՅԻՆ ԻՍԿԱԿԱՆ ԳՆԵՐՈՎ

8 կոպ. սկսած մինչև 6 ր. իւրաքանչիւր ռուլօն: Ունի պահեստներ Ռուսաստանի գլխաւոր քաղաքներում:

ՆՄՈՒՇՆԵՐԸ ՈՒՂԱՐԿՎՈՒՄ ԵՆ ՁՐԻ:

(Ն.ու.) տп. 154. 50—18

Բժ. Ա. ՇԻԽԵԱՆԻ

„Տուբերկուլօզը, թոքախտը եւ հասարակութիւնը"

Գինն է 25 կոպէկ

Դիմել «Գիր», «Գուտտենբերգ», «Կենտրոնական», «Միրզաեկեան» և „Просвѣщеніе" գրախանութներին և հեղինակին՝ Тифлисъ, Гановская ул. № 15.
(տп.) 327. 3—2

ԲԺԻՇԿ

Ե. Ի. ՄԻՆԱՍԵԱՆՑ

Ներքին, երեխայոց և ստամոքսա-աղիքային հիւանդութիւններ:

Պրօֆ. Mathien-ի մասնագիտական կլինիկայից—Պարիզում:

Ընդունելութիւնը (առաւ. ժ. 9—11. (երեկ. ժ. 5—7.

Ելիզավետինսկայա փող. № 39. տէլ. № 1067.
(Կ.Չ.ու.). տп. 179. 100—20

ՀԱՍԱՐԱԿԱԿԱՆ ՕՐԳԱՆԻ ՇՈՒՐՋԸ

Դուք, մերձաւոր և հեռաւոր աշխատակիցներ, դուք, թղթակիցներ, դուք, ընթերցողներ, կապված միմեանց հետ «Մշակի» միջոցով՝ մեր առօրեայ գործունէութեան ծփանքների մէջ տեսնում էք մեր ժողովրդական վիշտն ու խինդն իրանց բնորոշ արտայայտութիւններով:

Ժողովրդական վիշտն ու խինդը այրող և ազդող տառերով մեզ իրազեկ են անում այն բանի մասին, թէ ինչ է կատարվում մեր երկրի մէջ, թէ ինչ են մտածում և զգում մեր ժողովրդի խաւերում:

Եւ որքա՜ն շատ վշտեր, կսկիծներ ու հոգսեր. և որքա՜ն քիչ բարոյական մխիթարութիւններ ու ուրախութիւններ:

Այսպէս է իրականութիւնը:

Եւ այդ ցոլանում է այն հասարակական օրգանի մէջ, որ քառասուն տարի շարունակ ժողովրդական կարիքի և խոհերի արտայայտողն է եղել:

Այդ իրականութիւնը յաճախ և շատ յաճախ տխրագին երևոյթներ է դրել մեր առաջ, սոսկալի խոչընդոտներ է հանդէս հանել ժողովրդական գործողների համար:

Մենք, «Մշակի» շուրջ ժողոված գործողներս, ցաւել ենք, վշտացել ենք, զայրացել ենք, վրդովվել ենք. բայց երբէք չենք լքվել, երբէք չենք յուսահատվել:

Հեռու մեզնից վհատութիւնը:

Հեռու մեզնից երկիւղն ու փախուստը:

Ճիշդ է, առանձին անհատներ, մասնաւոր խմբեր չեն դիմացել փորձութեան և յետ են քաշվել տատասկոտ ճանապարհից, բայց մեր գաղափարական ամբողջութիւնը, մեր կուլտուրական ընդհանուր աւազանը գտել է բաւականաչափ կորով, ոյժ և վճիռ աղբիւրներ՝ պահպանելու այն սրբազան շինարար գործը, որը ամենուրեք, ամեն երկրում առաջ է գնացել զրկանքներով, հալածանքներով և զոհերով:

Հասարակական կարիքը մեզ միացրել է և միացնում է:

Ժամանակի ընթացքում փոխվել են կարիքի տարրերը և հանդէս են եկել նոր տարրեր, բայց հասարակական գիտակցութեան և ինքնագործութեան համար մնացել է հանրային կարիքի գաղափարը իբրև հասարակական պարտականութիւնների մի հանրապարօրեայ յիշեցում:

Դուք, մեր մերձաւոր ծանօթներ, Թիֆլիսի հասարակութեան մէջ մեզ հետ շփվող և մշտապէս մտքի փոխանակութեան մասնակից բարեկամներ, որքան բազմազան հոգս ու ցաւերի մասին ենք խօսել և վիճել միմեանց հետ: Մենք ձեզ հետ տխրութեամբ արձանագրել ենք, որ մեր ժողովուրդը շատ դանդաղ է առաջ գնում, մեր կուլտուրական հիմնարկութիւնները թոյլ են զարգանում և մեր մտաւոր ոյժերի գործադրութիւնը մեր երկրի առաջադիմութեան համար սահմանափակ շրջանակներումն է կատարվում:

Այն, ինչ դուք էք զգում, նոյնն է և ուրիշ վայրերի համար:

Մենք առիթներ ունեցանք նորերս խօսելու Բագուի գիտակից մի քանի խմբերի հետ: Նրանք զգում են, որ գործելու անհրաժեշտութիւնը հասարակական-կուլտուրական ասպարէզում օրէ ցօր աւելի ու աւելի հրամայողական է դառնում, և նրանք պատրաստակամութիւն են յայտնում յարակցել և միանալ մի խոշոր կուլտուրական գործի. իւրաքանչիւրը ցանկանում է գործել և անշուշտ կը յարի համակրելի և վստահելի նախաձեռնութեան:

Միթէ միևնոյնը չենք լսում մենք Էջմիածնում, Երևանում, Մօսկվայում, Պետերբուրգում, Նոր-Նախիջևանում, Ալէքսանդրօպօլում, Գանձակում և ամենուրեք խոշոր ու մանր աւաններում:

Ժողովրդական կարիքների ձայնը ամեն օր հնչում է «Մշակի» էջերում, և մենք նկատում ենք, որ գործելու ընդունակութիւն ունեցող անհատների մէջ սկսում է արտայայտվել գաղափարական ծարաւ դէպի իրական գործունէութիւն ժողովրդի համար:

Այդ ցանկանում է ինտելիգենտը, որը պահանջ է զգում կուլտուրական աշխատանքի և հասարակական առաքելութեան. այդ ցանկանում է ժողովուրդը, որի զանազան դասակարգերը ցոյց են տալիս արթնութեան նշաններ դէպի կուլտուրական և շինարարական գործունէութիւն:

Բոլորի մէջ նկատվում են առաջադիմելու տենչանքներ: Բայց այդ տենչանքներից շատերը դեռ կատարելապէս չեն գիտակցված, գործելու և համախմբվելու եղանակները բաւարար կերպով չեն մշակված, կուլտուրական ձեռնարկութիւնների կազմակերպչական գործելակերպը չէ իւրացված: Իսկ կեանքի ալիքները պատրաստվում են նորանոր արտայայտութիւններով նոր խնդիրներ աւելացնել եղածների վրա:

Դուք, մերձաւոր և հեռաւոր մեր գործակիցներ, մեր բարեկամներ, որոնց հետ մենք գործել ենք և չար ու բարի օրեր տեսել տարիների ընթացքում, ամենից վրա բարոյական պարտականութիւն է ծանրանում աւելի ևս մեծ եռանդով և աշխատանքով արտայայտիչ հանդիսանալ մեր ժողովրդական կարիքների և մեզ միացնող հասարակական օրգանի էջերում արտացոլել մեր լաւագոյն մտածողութիւնները և խորհրդածութիւնները մեր ժողովրդի առաջադիմութեան օգտին:

Ա. Քալանթար

ՎԵՐՋԻՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)

9 մայիսի

Լիվադիա.—Պաշտօնական: Երէկ Կայսրուհի Թագուհի Մարիա Ֆէօդօրօվնան և անգլիական թագուհի Ալէքսանդրան մեկնել են Լոնդոնից Կօպէնհագէն:

Երէկ Կայսրին ներկայացան Սէվաստօպօլի օդագնացութեան դպրոցն աւարտած օֆիցէրները:

Պետերբուրգ. — Պարիզում վաւերացվեց Ռուսաստանի և Ֆրանսիայի միջև գրական և գեղարուեստական հեղինակութիւնների պաշտպանութեան մասին կապված պայմանագիրը:

(Ուշացած): Պետական պաշտպանութեան մասնաժողովը միաձայն ընդունեց այսպէս կոչված փոքր նաւակառուցման ծրագիրը բոլոր գումարներով, իսկ մի քանի պահանջների նկատմամբ, որոնք չունեն ռազմի նշանակութիւն, գումարները ընդունվեցին առանց օրէնսդրական հաստատութիւններին ներկայացվելու:

Արդիւնաբերութեան համագումարում Դարդանէլը փակելու հարցի առիթով որոշվեց, լսելով մինիստրների խորհրդի նախագահի բացատրութիւնը և չենթարկելով Դարդանէլի հարցը քննութեան այս համագումարում, հաւատ յայտնել, թէ կառավարութիւնը ամեն միջոց ձեռք կառնէ նպաստաւոր կերպով լուծելու այդ հարցը:

Դումայական բիւջէտային մասնաժողովը ընդունեց այն օրինագիծը, որով 230,000 ր. է յատկացվում բամբակագործութիւնը Թուրքեստանում և Անդրկովկասում զարգացնելու համար:

Բերլին.—Րէյխստագ: Պետական ֆինանսների մինիստրութեան ստատս-սեկրետարը յայտնեց, որ կառավարութիւնը, համաձայն րէյխստագի որոշման, օրինագիծ կը ներկայացնէ շարժական ու անշարժ կայքերի վրա տուրք նշանակելու մասին:

Ռուսաց դեսպան Օստէն-Սակէնը մեռաւ Մօնտէ-Կարլօյում: Ամբողջ մամուլը համակրական յօդուածներ է նուիրում հանգուցեալին, առանձնապէս ընդգծելով նրա ծառայութիւնները ռուս-գերմանական բարեկամական յարաբերութիւնները ամրապնդելու գործում:

Րէյխստագը ընդունեց մի շարք օրէնագծեր, ի թիւս որոց բօլգարական պայմանագրերը, նաև 1912—13 թուերի բիւջէն: Բիւջէի առիթով ծագած վիճաբանութիւնների ժամանակ նորից տեղի ունեցան աղմկալի տեսարաններ: Սօցիալիստ Կայզերը յարձակվեց կայսրի՝ Ստրասբուրգում արտասանած ճառի վրա և կարգի հրաւիրվեց նախագահից: Պետական կանցլէրը աջակողմեանների բուռն ծափահարութիւնների մէջ արտասանեց տաք ճառ ի պաշտպանութիւն կայսրի:

Րէյխստագի նիստերը ընդհատվեցին մինչև նոյեմբերի 13-ը: Նիստը փակվելուց առաջ կանցլէրը կայսրի և դաշնակից կառավարութիւնների անունից շնորհակալութիւն յայտնեց րէյխստագին բեղմնաւոր աշխատանքի համար, առանձնապէս զինուորական նախագծերը ընդունելուն համար: Նախագահը բացականչեց «հօխ» ի պատիւ կայսրի:

Կայսրը պետական կանցլէրին շնորհեց Հօհէնցօլէրնների շքանշանի առաջին կարգի խաչ—մի բացառիկ շնորհ, որ տրվում է սոսկ կայսերական գերդաստանի պրինցներին: Պարգևատրվեցին նաև ծովային և զինուորական մինիստրները:

Լօնդօն.—Համայնքների պալատ: Այն հարցին, թէ արդեօք որևէ առաջադրութիւն Պարսկաստանին աւղանական սահմանը խախտելու առիթով, Գրէյը պատասխանեց դրականապէս, յարակցելով թէ այդ առիթով բանակցութիւններ են վարվում հնդկական կառավարութեան հետ:

Հօլդէնը մեկնեց Գերմանիա:

Բեռնակիրների մէջ սկսված յուզմունքները Լօնդօնի նաւահանգստում սպառնում են ընդունել լուրջ չափեր: Քարածուխ բեռնողները դեռ ևս գործադուլին չեն յարվել: Տրիպօղական աշխատանքների դէպքում ուրիշ նաւերի վրա մօտ 15,000 մարդ կը միանան գործադուլին:

Համայնքների պալատում Գրէյը Մալէցկայայի գործի առիթով ուղղված հարցապնդմանը յայտնեց, որ շուտով կը հրատարակվեն թէ հաշիւներ դատավարութեան մասին և թէ ամբողջ գրագրութիւնը, իսկ ներկայումս Գրէյը կարող է մատնանշել, որ պատասխանը քննվեց, և ի նկատի ունենալով վկաների ցուցմունքների բնաւորութիւնը, նաև դատավճռի խստութիւնը, հիմք է ներկայանում ուղերձ ներկայացնել դատավճիռը թեթևացնելու մասին: Գրէյը յոյս ունի, որ պալատը մինչև փաստաթղթերի հրատարակութիւնը ձեռնպահ կը մնայ այդ հարցի առիթով վճիռ կայացնելուց:

Զինական փոխառութեան մասին արված հարցապնդմանը Գրէյը ասաց, որ կառավարութիւնը թէև դիպլօմատիական պաշտպանութիւն է ցոյց տալիս փոխառութեանը, այնու ամենայնիւ յանձն չէ առնում դրամական պատասխանատուութիւն առանց երաշխաւորութիւն ունենալու, թէ դրամը կը ծախսվի կանոնաւոր:

Մինիստրը յոյս ունի, որ մեծ պետութիւնները համաձայնութեան կը յանգեն ռուսական մասնակցութեան պայմանների առիթով: Կատարվում են գաղտնի բանակցութիւններ փոխառութեանը մասնակցող մեծ պետութիւնների միջև:

Սուֆրաժիստուհիների պարագլուխ-

ները ենթարկվեցին վեց ամսով բանտարկութեան։

—

Բուդապեշտ.—Պատգամաւորների պալատ. Պատգամաւորների և հասարակութեան տեղերը լի են։ Պատգամաւոր Կօշուտ յայտնում է, որ պրեզիդիումի ընտրութիւնը հակառակ է նակազին, ուստի նրա կուսակցութիւնը հրաժարվում է մասնակցել ընտրութեան։ Իւստի կուսակցութեան ներկայացուցիչը՝ Պոլօնին պնդում է, թէ նախագահը խախտում է նակազը։ Նախագահի ընտրութեան ժամանակ դահլիճում բարձրացան անասելի աղմուկ և խիստ բողոքի ձայներ ձախից։ Պատգամաւոր Կովաչը յարձակվեց Ալմասիի վրա, որ իր քուէն նետում էր սափորը, և աշխատեց խլել սափորը։ Սկսվում է ընդհանուր իրարանցում. նիստը ընդհատվում է։ Կուսողներին բաժանում են։ Ցետոյ քուէարկութիւնը շարունակվում է ուժեղ աղմուկի մէջ։ Օպպօզիցիան հեռանում է։ Ծափահարութիւնների տակ յայտարարվում է, որ ընտրվել է Տիսսան 210 ձայնով։ Հետևեալ նիստը վաղը։ Հերթին զինուորական օրէնքն է։

—

Պարիզ.—Հաւասի գործակալութիւնը հաղորդում է, որ Դէլկասէն հրաժարվեց պալատի նախագահի թեկնածութիւնից։ Թեկնածու անուանում են Էտիէննին, Դեշանէլին, Կօշէրին և Բէնուին, որոնց պաշտպանում են պալատի բոլոր ձախակողմեան խմբակները։ Կուի ընթացքը դեռ անորոշ է։

Տեղի ունեցաւ ռուս առևտրական պալատի տարեկան ժողովը դեսպան Իզվօլսկիի նախագահութեամբ։ Դեսպանը իր ճառի մէջ, խօսելով ֆրանս-ռուսական դաշնակցութեան քաղաքականութեան մասին, կտրականապէս յայտնեց, որ երկու կաբինէտները գործում են միասին, ձգտելով վերջ դնել թիւրք-իտալական պատերազմին։

Դեսպան Լուին մեկնեց Պետերբուրգ։

—

Պրագա.—Յունիսի 30-ից մինչև յուլիսի 5-ը նշանակված է միջազգային կօնգրէս բադիումի և էլեքտրականութեան հարցերի համար։ Ներկայացված են 75 զեկուցագիր Ֆրանսիայից, Գերմանիայից, Սպանիայից և Իտալիայից։

—

Բէլգրադ.—Կառավարութիւնը ներկայացուցիչներ է ուղարկելու սերբիական զօրքի կողմից Ալէքսանդր III կայսրի արձանի բացման հանդիսին ներկայ լինելու համար։

—

Փէց.—Սուլթանը տօնեց ֆրանսիական զօրքերի Փէց մտնելու տարեդարձը։

—

Կօլումբօս.—Օհայօ նահանգում 48 պատգամաւորներից 38-ը Րուզվէլտի կողմնակիցներն են։

ՀԵՌԱՒՈՐ ԱՐԵՒԵԼՔՈՒՄ

—

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)

9 մայիսի

Մայմաչին.—Ուրգայի խուտուխտան ամենուրեք Մօնգօլիայում հրահանգներ է ուղարկում, որի մէջ բացատրում է Մօնգօլիայում ստեղծված կացութիւնը և որով յորդորում է ժողովրդին միանալ։

—

Պէկին.—Ի նկատի ունենալով, որ Կաշգարում դրութիւնը յուզալի է, ռուսաց դեսպանը յայտնեց չինական կառավարութեանը, թէ եթէ տեղական իշխանութիւնները չեն կարող պաշտպանել ռուսների գոյքն ու կեանքը, այն ժամանակ ռուսաց կառավարութիւնը ձեռք կառնէ իր միջոցները։

—

Խարբին.—Խայլար եկաւ Ուրգայի խուտուխտայի սուրհանդակը բացատրելու մօնգօլներին, թէ Խուլունբուիրի երկիրը միացված է հիւսիսային անկախ Մօնգօլիային։ Իշխանութիւններին յանձնվեց նոր կնիք։

—

Տօկիօ.—«Բիւլօվ» շոգենաւը խորտակվել է և տարվել է Կօբէ։ Սապօրօյից տեղեկացնում են, որ ծովային փոթորկի ժամանակ խեղդ[illegible] 113 ձկնորս։

ԹՈՒՐՔԻԱ ԵՒ ԻՏԱԼԻԱ

—

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)

9 մայիսի

Կ. Պօլիս.—Հինգ անգլիացի օֆիցէր հրաւիրված են մակէդօնական ժանդարմէրիայի հրահանգիչներ։

Իտալական ննն մարտանաւ երևացել են Քիօսի ջրերում։

Պաշտօնապէս հաղորդվում է, թէ Վալօնայում ժանդարմները ընդհարվեցին ալբանների հետ։ Միրդիտների մէջ սկսված յուզմունքը հետևանք է այն բանի, որ նրանք սկսել են ընդունվել ծառայութեան ժանդարմէրիայի թւում։ Մի քանի տուն հրդեհված է։ Ցարձակում է գործվել ժանդարմական պահակատեղի վրա։

—

Ուսկիւբ.—Իստօկ գիւղի մօտերը առնաուտները զինաթափ արին 500 զինուորի։

—

Դիակօվօ.—Ալբանները և թիւրքերը կնքեցին տասն օրով զինադադար։

—

Հռոմ.—Թագաւորը 100,000 ֆրանկ նուիրեց յօգուտ Թիւրքիայից արտաքսված իտալացիների։

Մայիսի 7-ին «Նապօլի» ռազմանաւին անձնատուր եղան Քիօս կղզու կայմակամը, ժանդարմերիան և քաղաքացիական իշխանութիւնները։

Հասարակական կարծիքը յուզված է իտալացիներին Թիւրքիայից արտաքսելու պատճառով։ Ընդամենը արտաքսվելու են 50,000 մարդ։ Թագաւորի օրինակին հետևում են բազմաթիւ նուիրատուութիւններ։

Ստեֆանիին հեռագրում են Բուշմէնից, որ իտալական զօրքերը աջողութեամբ յետ մղեցին թշնամուն և փախուստի դարձրին նրան, պատճառելով զգալի կորուստներ։

—

Պէրիմ.—Իտալական յածանաւերը մայիսի 7-ին ռմբակոծեցին Դուբաբը, սակայն անմիտ։ Իտալացիք փորձեցին բռնել մի թիւրքական մարտանաւ, որ Դուբաբում բռնեց ռազմամթերք, սակայն յետ մղվեցին թիւրքերի կրակից։ Մի ուրիշ նաւ խորտակվեց Դուբաբի մօտ մայիսի 6-ին։ Արաբները վերցրին 2000 հրացան և 200 արկղ ռազմամթերք։

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻ ՇՈՒՐՋԸ

—

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)

9 մայիսի

Թաւրիզ.—Եփրեմի սպանութեան տեղեկութիւնը ստացվեց մայիսի 7-ին։ Մահմէդական ազգաբնակութիւնը մեծ ուրախութիւն է արտայայտում։ Մի քանի հարուստ մահմէդականներ, որոնք աւելի տուժեցին յեղափոխութիւնից, հանդիսաւոր նիստեր են գումարում։

Պարսից իշխանութիւններին յանձնվեցին 16 փոքր թնդանօթ, որ գրաւել էին մեր զօրքերը դեկտեմբերեան անկարգութիւններից յետոյ։

Սկսվեցին ռուս-գերմանական սահմանաչափ մասնաժողովի զբաղմունքները։

—

Թէհրան.—Մուջէլալ-ուս-Սալթանէն առանց կռւի Դիզէում իր դիրքը յանձնեց և, լուրերի համաձայն, նահանջել է դէպի Կորվէ, ուր գտնվում էր նրա գլխաւոր բանակատեղին։

ՆԱՄԱԿ ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻՑ

—

Թաւրիզ, 30 ապրիլի

Ղարադաղի Քէյվանը կրակի ու աւարառութեան մատնող Քեարիմ-խան Ռաշիդ-ուլ-Դովլէի գործը տակաւին վախճան չը գտաւ։ Քէյվանցի հայերը, Զիհանկիր-բէկը և Ս. Ցոնանեանը Թաւրիզումն են։ Գործի քննութիւնը յանձնվել է Զաք. Նազարբէկեանին, Թեմական առաջնորդին և Ս. Ցոնանեանին։ Առաջնորդարանում տեղի ունեցան քննութիւնները՝ գիւղացիների և Քեարիմ-խանի ներկայութեամբ։ Քեարիմը ճարպիկ աւազակ լինելուն հետ նաև ճարտար փաստաբան է։ Թուրքաց շէրիի օրէնքով երդումի պարտականութիւնը ընկնում է ուրացողին, և վարպետ աւազակը լեզու ու ջանքեր էր թափում, որ գործը քաշ տայ շէրիին, ու այնտեղ հայերի պահանջների դիմաց ուրանայ իր չարագործութիւնները և գործը վերջանայ իրա օգտին։ Սակայն իրանից աւելի խորագէտն իր դէմն ելաւ՝ ռուսահպատակների վաճառականապետ Զաք. Նազարբէկեանը, որին աջողվեց մի ստորագրութիւն կորզել Քեարիմ-խանից այն իմաստով, թէ Քէյվանում տեղի ունեցել են արդարև հրձիգութիւն և աւարառութիւն. եթէ հայերը երդվեն, թէ իմ և իմոնների կողմից են կատարվել, ես պատրաստ եմ վճարել և տալ բաւարարութիւն։ Այս եղանակով Քեարիմի խորամանկութիւնը ջուրն ընկաւ, և հայերն անպայման կը ստանան բաւարարութիւն։ Հարցը մնում է այն բանին, թէ ինչ ապահովութիւն հարկաւոր է ձեռք բերել, որ Քեարիմ-խանը Ղարադաղ դառնալուց յետոյ նորից չը սկսէ իր նախկին բռնապետութիւնը։ Սարդար Ռաշիդ-ուլ-Մուլքը չէ խնայում իր աջակցութիւնն ու պաշտպանութիւնը հայերին։

Երկար տարիներ Ղարադաղի Մէշափարա մահալում բույն դրած Հաջի Սադր-Դուլ-խանը իր թալաններով ու աւերումներով անտանելի պատուհաս է եղել հայերի գլխին այդ շրջանում։ Ծերունի գայլը ինչ փորձանքներ ասես չէ հասցրել Թումանեաններին գիւղերին և հայ գիւղացուն՝ միացած իր 4—5 զաւակների հետ։ Շատ փորձեր են եղել նրան զսպել կամ ձերբակալելու, հնար չէ եղել։ Այս անգամ շնորհիւ Ռաշիդ-ուլ-Մուլքի աղդեցութեան և հրամանին, գայլին ձերբակալեցին և երկու օր առաջ բերին Թաւրիզ՝ արժանաւոր հատուցումը տալու իրան, որ այնչափ չարիք ու աղէտ է թափել հայերի գլխին։

Ռուսաց կողմից Ս. Ցոնանեանի ազդնուութիւնը Ղարադաղում հաւանական է դառնում. Թաւրիզի ռուսաց հիւպատոսութեան կողմից նրա անձի մասին յանձնարարութիւնը Թէհրանի դեսպանութեան, հաւատալով ստացված լուրին, գտել է հաւանութիւն, և պարոնը դառնալով ազդնուտ՝ անշուշտ հայերի դրութիւնը ամենամեծ չափով կը բարեփոխվի, վայելելով ռուսաց հզօր պետութեան պաշտպանութիւնը։

Այս երկու օրվայ ստացված հեռագրերն ու տեղեկութիւնները խիստ տխուր գոյներով են նկարագրում Ֆարման-Ֆարմայի կրած պարտութիւնը Քիրմանշահի և Գեաւրուսի մօտերքում Սալար-ուդ-Դովլէից, որ ունի իր շուրջը 15,000 հոգուց բաղկացած մի բանակ։ Լուրը անսպասելի էր և տխրալի։ Որպէս զի Սալար-ուդ-Դովլէի աառաջխաղացութիւնը արգելեն, Եփրեմ-խանին է ուղարկել կառավարութիւնը բաւարար զօրութեամբ։

Պարսկաստանում ամենախաղաղ վայրը Ատրպատականն է այս րոպէիս շնորհիւ նահանգական իշխանութեան ձեռք առած աչալուրջ հսկողութեան։ Շահսէվաններն են միայն, որ աղմկում են Արդաբիլի շրջանը. յոյս կայ, որ աղմկայոյզ վիճակը շուտով դադարի և երկիրն ստանայ իր նորմալ վիճակը։

Հայկազուն

ԼՈՒՐԵՐ ԹՈՒՐՔԻԱՅԻՑ

—

◆ Ուրախութեամբ կը լսենք, թէ ազգ. մեծ բարերար վսեմ. Տիգրան-Խան Քէլէկեան, որ Պօլիս ուղևորած է, նոր նուիրատուութիւններու շարքի մը ծնունդ կուտայ իրեն յատուկ բարեսրտութեամբ մը։ Այսպէս՝ նորին վսեմութիւնը, իմանալով որ Աթէնքի հայոց եկեղեցին պարտքի տակ ըլլալով՝ գրաւուելու ենթակայ է, յօժարած է 5000 ֆրանկ նուիրել։ Նոյնպէս խոստացած է Քէլէկեան որբանոցին նախապէս նուիրած 1500 ոսկիին վրայ 1000 ոսկիի նոր նուիրատուութիւն մը ևս ընել Հ. Բ. Ը. Միութեան, որպէսզի որբանոցին շինութիւնը կարելի ըլլայ աւարտել։ Բացի այս կարևոր նուիրատուութիւններէն՝ նորին վսեմութիւնը ներկայ գտնուելով Կոմիտաս վարդապետի համերգին, զինելով որ բոլոր երգերն ալ տխուր են, խոստացած է կարևոր մրցանակ մը տալ անոր, որ յաջողի զուարթ քայլերգ մը յօրինել։ Առ այս մասնախումբ մը կազմուած է, որուն կանդամակցի նաև հոգեշն. վարդապետը։

Վսեմ. Քէլէկեան-Խան Երուսաղէմի գործերը մօտէն տեսած ըլլալով պատրիարքական ընտրութեան պէտքը կը շեշտէ։

Եւ այս այցին առթիւ վանքին նուիրած է 200 ոսկի։

◆ Կոմիտաս վարդ. տուած է իր երկրորդ համերգը Պօլսոյ Պըթի-Շանի թատրոնին մէջ մեծ յաջողութեամբ, որուն ներկայ գտնուած են նաև ականաւոր օտարազգիներ։ Հասոյթը, 200 ոսկի, պիտի յատկացուի երաժշտանոցի շինութեան։

◆ Տիգրանակերտի մէջ կեանքը շատ տխուր կը նկարագրուի, պատրիարքարան հասած նամակներով։ Տեղացի հայերը կը վախնան մուեծ կոխելէ ետքը փողոց ելլել։

◆ Մաթէոս էֆ. Ունճեան 1500 ոսկի նուիրած է Պօլսոյ Կազը գիւղի ազգ. վարժարանը կալուածով մը օժտելու համար։

(«Լուս. Արև»)

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

«ՄՇԱԿԻ» ՅՈԲԵԼԵԱՆԻ ՇՈՒՐՋԸ

—

Կահիրէում հրատարակվող «Լուսաբեր-Արև» թերթի ապրիլի 23-ի համարի մէջ կարդում ենք հետևեալ կոչը.

Պատ. խմբագրութիւն «Լուսաբեր»-Արև լրագրի.

Տիար խմբագրապետ.

Ինչպէս յայտնի է՝ յառաջիկայ մայիս 26-ին (հ. տ.) Թիֆլիսի մէջ պիտի տօնուի «Մշակ» լրագրի 40-ամեայ յօբելեանը։

«Մշակ», որուն ազգօգուտ գործունէութեանը հետ կապուած է ողբացեալ Գրիգոր Արծրունիի անմոռաց յիշատակը, անգնահատելի ծառայութիւններ մատուցած է ազգին՝ իբրև ոգևորութեան ու գիտակցութեան օրգան. Թիւրքահայ և ռուսահայ ժողովուրդներուն միջև անիկա անժխտելիօրէն եղած է միութեան գիծ։

Տարակոյս չկայ, թէ եգիպտահայերը ևս պիտի փութան մասնակցել «Մշակի» յօբելեանին. և մենք այդ մասնակցութիւնը դիւրացնելու համար՝ յօժարակամ պիտի ընդունինք, մեր կեդրոնական գրասենեակին մէջ, անհատական ու պաշտօնական բոլոր արտայայտութիւնները, ըլլայ համակրանքի ձևով, ըլլայ նիւթական նուիրատուութեամբ։

Աւելորդ չըլլայ յիշեցնել, թէ յօբելեանի գլխաւոր նպատակն է կազմել մասնաւոր ֆոնդ, առանձին կազմակերպութեամբ, ապահովելու համար «Մշակի» յարատևութիւնը, լաւագոյն պայմաններու մէջ։ Փափագողները կրնան նաև ուղղակի դիմել Յօբելեանի Յանձնաժողովին, որուն նախագահն է Տիար Յովհաննէս Սպենդիարեան, 8. Evanguilowska, Tiflis.

Հ. Բ. Ը. Միութեան
Կեդր. վարչ. ժողով

Ստացանք Սպահանից պ. Ա. Աթայեանի միջոցով յօգուտ «Մշակի» ֆօնդի 88 ր. 22 կ., որ նուիրել են Նոր-Ջուղայի հետևեալ ազգայինները. Արշակ Աթայեան՝ 50 շահ, Արամ Աբգարեան՝ 10 շահ, Ոմն 5 շահ, Կարապետ Բարսեղեան՝ 20 շահ, Խ. Յովսէփեան՝ 20 շահ, Եսայի, Սարգիս և Ընկ. 150 շահ, Բ. Մ. Բարսեղեան՝ 30 շահ, Գալստան Յ. Միքայէլեան՝ 6 շահ, Աղաւնուր Յ. Կարապետեան՝ 6 շահ, Ներսէս Տ.-Գ. Տէր-Ցարութիւնեան՝ 10 շահ, Մինաս Յ. Միքայէլեան՝ 20 շահ, Մ. Ս. Ն. 50 շահ, Ն. Դաւթեան՝ 10 շահ, Ա. Դաւթեան՝ 10 շահ, Ս. Գ. Աբգարեան՝ 10 շահ, Ա. Հախվերդեան՝ 10 շահ, Յ. Ստեփանեան՝ 10 շահ, Ս. Մ. Սարգիս՝ 10 շահ, Եսայի ք. Տ.-Ս. Յովհաննիսեան՝ 20 շահ, Մ. Կ. Գալստանեան՝ 20 շահ, Տիգրան Թ. Աբգարեան՝ 10 շահ, Պ. Մ. Շուքուրեան՝ 5 շահ, Վահան ք. Աղանեան՝ 10 շահ, Գարեգին ք. Կիրակոսեան՝ 10 շահ, Ա. Գերասիմեան 10 շահ։ Ընդամենը 522 շահ։

—

Մեզ հաղորդում են, որ Ներսիսեան դպրոցի մանկավարժական խորհուրդը որոշել է ողջունել «Մշակի» յօբելեանը առանձին պատգամաւորութեամբ։

—

Հայոց Դրամատիկական Ընկերութեան Վարչութիւնը որոշեց լիազօրել վարչութեան փոխ-նախագահուհի տ. Վ. Մամուլեանին՝ շնորհաւորել Ընկերութեան կողմից մի ուղերձով «Մշակի» 40-ամեայ յօբելեանը։

—

Կովկասի Հայոց Բարեգործական Ընկերութեան խորհուրդը ամսիս 8-ին կայացած իր նիստում որոշեց առանձին պատգամաւորութեամբ ողջունել «Մշակի» 40-ամեակի յօբելեանը, նշանակելով պատգամաւորներ՝ խորհրդի անդամ պ. պ. բժշկ. Բ. Աղասարեանին, Ս. Մելքումեանին և Զ. Մամուլեանին։

ԱՑԵԼՆԵՑԷՔ ՀԱՄԵՐԳԸ

—

Այսօր, մայիսի 11-ին, Թիֆլիսի ժողովարանում մի համերգ է տրվելու մասնակցութեամբ Ներսիսեան դպրոցի աշակերտների։

Համերգի նպատակն է օգնել Ներսիսեան դպրոցի չքաւոր աշակերտներին։

Ամենքին յայտնի է, որ Ներսիսեան դպրոցի աշակերտութեան մեծամասնութիւնը պատկանում է չունևոր դասակարգին։

Եւ այդ պատճառով, չը նայելով որ Ներսիսեան դպրոցը մեր բոլոր թեմական դպրոցների մէջ իր եկամուտներով առաջին տեղն է գրաւում, ուրեմն նիւթականապէս ամենից ապահովվածն է, այնուամենայնիւ նա անկարող է հանդիսանում հոգալ չքաւոր աշակերտների կարիքները և օգնել ամենքին։

Հետևաբար անհրաժեշտ է կողմնակի կերպով օգնել, լրացնել մեծ կարիքը և պահանջը։

Իսկ չքաւոր աշակերտութեան պահանջները բազմաթիւ են՝ սնունդ, դասական առարկաներ, հագուստ, կօշիկ և այլն։

Ի նկատի ունենալով որ Ներսիսեան դպրոցն է, որ հայթայթում է գլխաւորապէս ուսուցիչներ, մանկավարժներ մեր գաւառական և գիւղական դպրոցների համար, հասարակութեան վրա բարոյական պարտականութիւն է ծանրանում չը զլանալ հարկաւոր դէպքերում օգնութիւն հասնել։

Եւ մենք յորդոր ենք կարդում հայ հասարակութեանը՝ այսօր այցելել համերգը և դրանով խրախուսել Ներսիսեան դպրոցի չքաւոր աշակերտութեան համար կատարվող ձեռնարկութիւնը։

Հ. Ա.

ԸՆԹԵՐՑՈՂԻ ՑԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆԻՑ

XII

Հայ կինն էլ խօսեց։

Տարիներ են անցել, ինչ հայ կինը հասարակական ասպարէզ է մտել և գործում

Բ Ա Ն Ա Ս Ի Ր Ա Կ Ա Ն

ԿԻԼԻԿԵԱՆ ՈՐԲԱՆՈՑ ՅԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎԻՆ ՏԵՂԵԿԱԳՐԻՆ ԱՌԹԻՒ *)

—

Սնունդ, հագուստ, բնակութիւն եւ առողջութիւն.—Տեղեկագիրն, ընդհանրապէս գեղուն և ճոխ՝ Որբախնամին պատուիրակին գրիչին տակ, շատ որոշ և մանուանդ ճշգրիտ գաղափար մը չի տար որբերուն վիճակին պարագայից մասին։

Սակայն համաձայնելով տեղեկաբերին այն հաւաստումին հետ, թէ որբերը, առհասարակ, իրենց տուներէն բաղդատաբար աւելի աղէկ կը սնանին, չեմ կարծեր, որ սնունդի գործն ևս գոհացուցիչ պայմաններու ներքև կատարուած ըլլայ։

Եթէ ուրեմն տրուած սնունդը բաւարար նկատենք, բայց տեղեկաբերն, որ միանգամայն անդամ մըն է—վերջին ծայր գործօն—Որբախնամ Վարչութեան մէջ, կը մոռնայ սննդական նիւթերուն գնումին և մատակարարական խնդրոյ մէջ Որբախնամ Վարչութեան անհոգութիւնն, զանցառութիւնն, ուշացումներէն և անփութկոտութիւնէն յառաջ եկած պարբերական կացութիւնը, ուրով՝ ա) շատ տեղեր կարելի չէր ըլլար առնենին հարկաւոր պաշարը պատրաստել, բ) պաշարներն աժան և աղէկ տեսակէն ընտրել և գ) բաւարար չափով մը միշտ պատրաստ ունենալ (և ասիկա, նոյնիսկ դրամ գտնուած ատեն, ինչպէս 1910-ի աշունը, երբ կառավարական նպաստն առնուած էր և միայն Որբախնամ Վարչութիւնը չը կրնալով համաձայնիլ, թէ ով և որքան ամսականաւ պաշտօնեաներու ձեռամբ առնելք պիտի ծախսէ, ամիսներով երեսի վրայ թողուց որբանոցները), հետևանքն այն կըլլար, որ որբանոցները ձեռքի տակ ունեցածներով միայն կը բաւականանային, այսինքն սովորականէն նուազ սնունդ և հագուստ կը տրուէին։

Դրամ զրկելու այնպիսի սիստեմ մը ընտրած է Կեդր. Որբախնամը, որ այս կերպ հատատութեանց վարելու համար բնաւ օգտակար չըլլար։ Ստուգիւ աւելի դժուար եղած է Պօլիսէն այդ դրամները ստանալով որբերուն պէտքերուն գործածել, քան որքան, թերևս, դժուար չէր եղած այդ դրամը հայթայթումն իսկ։

Անշուշտ պէտք չէ մոռնալ, որ Որբախնամ Յանձնաժողովը այսպէս դժուարին գործ մը վարելու համար միշտ ի վիճակի չէ եղած բաւականաչափ դրամ տրամադրուած ունենալու. այնու ամենայնիւ մեր սոյն դիտողութիւնք կը պաշտպանին աւելի անոր ի գործ դրած սիստեմին, և որ գործածուած է նոյնիսկ երբ դրամ գտնուած է, որով և որբերը տուժած են միայով մերկ, կեղտոտ, անսնունդ և հետևաբար ենթակայ հիւանդութեանց։

Բնակարան-որբանոցները.—Բնակարանի խնդիրն ալ ամենէն դժուարիններէն եղած է, յարմար շէնքերու չգոյութեան պատճառաւ։ Որբանոցները այս պատճառաւ ոչ միայն շատ խճողուած են, այլ և կարգ մը տեղեր՝ ստիպուած են եղած փոքրիկներն երկու-քական պառկեցնել մէկ անկողինի մէջ, միևնոյն տեղին մէջ թէ ճաշել, թէ պառկիլ և թէ ուսանիլ։

Վերի պարագան տեղի նեղութեան հետ կը ցուցնէ նաև անկողիններու անբաւականութիւնը, ինչպէս որ տեղեկագիրն ալ կը յայտնէ, և յանձնարարելի բան մը չէ։

Ասիկա ոչ միայն բարոյական գեղծումներու կրնայ առաջնորդել որբերը, այլ և մեծապէս վնասակար է անոնց առողջութեան տեսակէտէն։

Տղոց երրորդ վրայ խճողումն մէկն եղած է տղոց մէջ վարակուած տարափոխիկ հիւանդութեանց և պէտքերու տարածումին, ինչպէս, օր. համար, քերոյլատալ, բորոտութիւն, աչքացաւ, ոջիլ, ոսկրային հիւծախտ և այլն և այլն։ Ուստի ցանկալի է, որ Որբախնամը ճիգ մը ընէ որբերն այնպէս մը տեղաւորելու, որ այս և նման անպատեհութիւնք ինքնին վերջ մը գտնեն։

Կրօնական եւ ազգային կեանք.—Ուրախալի է հաստատել, որ ազգային որբանոցներն եղած են, միանգամայն, առաւել քան երբեք՝ ազգային օրրաններ և տեսակ մը ծնողական յարկեր։

Հոն, անոնք սորված են և կը սորվին իրենց ազգային լեզուով (չենք ըսեր մայրենի, նկատելով որ կիլիկեցիներէն ստուար մաս մը թիւրքախօս է դեռ) և կը հետևին իրենց կրօնական պարտաւորութեանց։

Ոչ-լուսաւորչական որբերուն համար—թէև այդպիսիք շատ աննշան թիւով մը—բնաւ կրօնական և դաւանական տեսակէտէն ստիպում չըլլար, ինչ որ մեր եկեղեցին թոյլատու ոգիին հետևանքն ըլլալուն, միևնոյն չէ օտար միսիոնարական որբանոցաց մէջ (լատին, բողոքական) ուր պատսպարեալ հայ որբուկները, ի գին իրենց խնամքին, կը մղուին ուծանալ հայաստանեայց եկեղեցիէն, լեզուէն և սովորութիւններէն։

Կրօնական այս աններողութիւնը, ծնողազուրկ այդ անմեղ փոքրիկներու վրայ, տեղ-տեղ ծայրայեղութեանց հասցուած է։ Դէօրթ-Եօլի օսմանեան որբանոցին, որուն վարչութիւնը բողոքականաց վստահացուած էր, «մայրիկը» երեկոյին խաչակնքող որբերուն երեսին կուտայ, թէ ինչ այդպէս ճանձ կը քշէ։ Պատարագի գացողները ճաշէ կը զրկէ եղեր և այլն և այլն։ Ասոնք ինծի պատմողները նոյն իսկ այդ որբերն էին։

Սանկ պարզապէս դէշ վերաբերում մը ցոյց կը տրուի հայ որբերէն անոնց, որ անոնց ծէսերուն կապկութիւնը չեն ըներ, մայր եկեղեցիին և լեզուին համար նախանձախնդրութիւն մը ցոյց կուտան։

Այնպէս որ՝ օտար այդ հաստատութիւնք, որքան ալ ակամայ գնահատուած մեր անկար ու թշուառ վիճակին մէջ, սակայն, իրապէս մարդասիրական տուներ ըլլալէ աւելի կրօնական և շահախնդրական հաստատութիւններ են, հոգիներ որսալու, հետևորդներ բազմացնելու և ապա այդ գործով դատարկապորտ դասակարգ մը ապրեցնելու։ Քէսապի մէջ ասկէ անկէ հաւաքուած մօտ 20 երկսեռ որբերու համար այր և կին 4 միսիօնար կը զբաղին մկրտչական աղանդէն, որք և ոչ իսկ բարուոք յարաբերութեան մէջ են տեղւոյն միւս բողոքականաց հետ։ Եւ անոնք կապրին հոն փառաւորապէս, անոնց անունով դրամներ կը բերեն, անոնց անունով հանգանակութեան կերթան մինչև Ամերիկա, մինչ այդ հէգ որբուկները բաւական է երեսնուն նայիլ, տեսնելու և նշմարելու համար, որ կապրին խեղճօրէն և թշուառ վիճակի մէջ։

Միւս մեծ որբանոցաց մէջն ևս—Մարաշ, Հաջին և Այնթապ—օտար որբանոցները մերիններէն ոչ միայն զգալի առաւելութիւններ չունին մատակարարական և այլն տեսակէտներով, այլ կրթականին շատ տկար է մերոնց նման։ Գէթ մերիններուն տոհմային հանգամանքը կայ, որմէն իսպառ զուրկ են իրենց այդ հաստատութիւնները։

Մ ե ր ս ի ն

Մինա

(Վերջը միւս անգամ)

*) Տես «Մշակ» № 98։

է, իր ուժերն էլ նուիրում ազգի առաջադիմութեան զարգացման գործին։

Հայ վարժուհին այսօր լայն ասպարէզ է գրաւել իր համար, իսկ հայ կին-խմբագիրը, կին-հրապարակախօսն ու կին-գրողն այլ ևս հազուագիւտ նորութիւններ չեն մեր կեանքում։

Գիտութեան պաշարով զինված, այսօր հայ կինը աշխատում է հասարակական գործունէութեան ասպարէզը մտնել և պատուաւոր տեղ գրաւել իր համար. և չը նայած որ ամեն քայլափոխում շարունակ նորանոր խոչընդոտներ են կանգնեցնում նրա առաջ, սակայն եռանդուն թափով, ոտքի տակ տալով ամեն տեսակ արգելքներ ու խոչընդոտներ հայ կինը յաղթական քայլով առաջ է գնում՝ ձեռքին բարձր բռնած գիտութեան լուսաւոր ջահը։

Սրտի անհուն բերկրութեամբ մենք այսօր ականատես ենք այն բանին, որ հայ կինը, չը բաւականանալով իր տարած կուլտուրական մի շարք յաղթութիւններով, այսօր էլ աշխատում է առանձին, իբրև մի կազմակերպված ույժ, մի կօրպօրացիա՝ մասնակցել մեր ազգային առաջադիմութեան մեծագոյն տօներից մէկին՝ «Մշակի» յոբելեանին։

Եւ ամեն մի մարդ, որ կողմնակից է կանանց ազատագրութեան հարցին, ամեն մի մարդ, որ ձգտում է կնոջ մէջ տեսնելու «մարդու», պէտք է հրճուանքով ողջունէ հայ կնոջ այդ ցանկութիւնը։

Հայ կինն էլ խօսեց։

Դարերով կաշկանդված նրա լեզուն, որ ամուր քիթկալների տակից չէր համարձակւում ձայն-ծպտուն հանել, այսօր արձակել է իր կապերը և ազատ համարձակ խօսում, ղրուատում է այն օրգանի գործունէութիւնը, որը կանանց ազատագրութեան ամենաջերմ կողմնակիցներից մէկն է եղել։

Եւ «Մշակի» յոբելեանական փառաւոր հանդէսին, երբ մենք մեր կողքին նստած կը տեսնենք հանդէսին մասնակցող մեր քոյրերին ու մայրերին, երբ նրանց յաղթական ճառերը կը լսենք ամբիոնից, մեր սիրտը պէտք է ցնծութեամբ լցվի, որ հայ կինն էլ այսօր հասարակական գործունէութեան ասպարէզն է մտել, որ հայ կինը թողնելով իրան վիճակված խոհանոցը՝ այսօր ազատ, համարձակ, մեզ հետ միասին, մեզ հետ ձեռք-ձեռքի տուած դէպի լուսաւոր ապագան է դիմում։

Եւ հէնց այդ օրը մենք բարձրաձայն կը գոչենք՝

«Ճանապարհ տուէք, հայ կինն է գալիս»։

Վ. Թումանեան

ՄԻ ԱՌԱՋԱՐԿՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՏՊԱԳՐՈՒԹԵԱՆ 400-ԱՄԵԱԿԻ ԱՌԻԹՈՎ

Քանի որ հայկական տպագրութեան 400-ամեակը արժանաւոր կերպով տօնելու հարցը ասպարէզի վրա է, յոյս ունեմ որ «Մշակի» խմբագրութիւնը թոյլ կը տայ նաև ինձ մի քանի խօսք ասել այդ հարցի մասին։

Ինչպէս յայտնի է, առաջին հայ տպագրիչներն իրանց պարտականութիւնն էին համարել նախ և առաջ տպագրել կրօնական բովանդակութիւն ունեցող գրքեր, մանաւանդ սուրբ գրքեր։ Այդպիսով նրանք կամեցել էին ժողովրդի համար մատչելի դարձնել այն գրքերը, որ մինչ այդ միայն եկեղեցիների և վանքերի մէջ կարելի էր գտնել և միայն հազուագիւտ դէպքերում առանձին անհատների մօտ։ Այդ ժամանակ գտնված ձեռագիր Աստուածաշունչների և Աւետարանների թէ գինը և թէ լեզուն մատչելի չէին հասարակ ժողովրդի համար։ Տպագրութեան միջոցով 400 տարի սրանից առաջ աշխատեցին այդ դժուարութիւններից գոնէ մէկը վերացնել։

Դրանից յետոյ անցան հարիւրաւոր տարիներ. այդ գրքերը կրկին և կրկին տպագրվեցին աշխարհի զանազան կողմերում, սակայն դրանց՝ ժողովրդի մէջ տարածվելու երկրորդ մեծ խոչընդոտը—լեզուի անմատչելիութիւնը—չը վերացաւ մինչև այսօր։ Մինչև այսօր էլ հայ-լուսաւորչական ժողովրդի համար՝ հայ-լուսաւորչական եկեղեցու պետերը հարկաւոր չեն համարել աշխարհաբար լեզուով Աստուածաշունչ կամ Աւետարան հրատարակել։ Ճիշդ է, այդ գրքերը կան հիմա թէ թիւրքահայերի և թէ ռուսահայերի գրական լեզուներով հրատարակված, բայց որովհետև այդ թարգմանութիւնները և տպագրութիւնները չեն վաւերացված որևէ կաթողիկոսի կամ պատրիարքի կողմից, մանաւանդ որ եղել են մարդիկ, որոնք զանազան պատճառներից դրդված աշխատել են ժողովրդին համոզել, որ այդ աշխարհաբար թարգմանութիւնները հարազատ չեն և այլն, ուստի ժողովուրդը շատ անգամ չը գիտէ ինչ անել։

Սուրբ գիրք ունենալու պահանջը կայ, բայց պահանջին բաւարարութիւն տալու համար շատ դժուարութիւններ կան, ինչպէս՝ օրինակ՝ Էջմիածնից վաւերացված աշխարհաբար թարգմանութեան բացակայութիւն, գրաբարի անհասկանալի լինելը և այլն։

Ի՞նչ անել։

Մի քանի տարի առաջ Էջմիածնում սկսեցին գրաբար Աստուածաշունչը նորից տպագրել։ Եթէ չեմ սխալվում, յատկապէս այդ նպատակի համար հայ հարուստներից մէկը բաւական մեծ քանակութեամբ թուղթ էր ուղարկել Էջմիածին։ Այդ տպագրութեան առաջին մէկ-երկու թերթերը ես տեսել եմ։

Բայց գործը կիսատ մնաց, և հայ ժողովուրդը նորից զրկվեց գոնէ գրաբար Ս. Գիրք ունենալու յոյսից։

Այդ պատճառով մենք կը կամենայինք հետևեալ առաջարկութիւնն անել.

Թող հայ տպագրութեան 400-ամեայ յոբելեանը տօնվի ի լոյս ընծայելով այն գիրքը, որով սկսվել է այդ տպագրութիւնը. Թող Էջմիածինը տպագրէ և էժան գնով ժողովրդի մէջ տարածէ աշխարհաբար Աստուածաշունչը կամ գոնէ Նոր-Կտակարանը՝ վրան դնելով այս նկատողութիւնը. Տպագրված ի յիշատակ հայկական տպագրութեան 400-ամեակի։

Այդ նպատակով կարելի է գործածել եղած աշխարհաբար թարգմանութիւններից մէկը կամ ձեռնարկել ինքնուրոյն թարգմանութեան։ Այդ տեսակ մի գործ կատարելու համար անհրաժեշտ պատրաստութիւն ունեցողներ Էջմիածնում շատ կան։ Եւ մենք վստահ ենք, որ եթէ Էջմիածինը վճռէ Սուրբ Գիրքը տպագրել աշխարհաբար լեզուով, ծախքը հոգացողներ կը գտնվեն։

Մ. Դերձակեան

ՄԻ ԼՐԱՑՈՒՄ

Կ. Հ. Գիւղատնտ. և Տնայնագործ. Ընկերութեան ընդհանուր ժողովում (ամսիս 7-ին) հետաքրքրական էր Ց. Փիրալեանի զեկուցումը, ուր կօօպերացիայի մասին կային շատ խրատական տեղեկութիւններ, ի միջի այլոց և հայերի ու վրացիների միջև եղած վերջինիս զարգացման աստիճանի։ Փիրալեանը՝ հեղինակաւոր մասնագէտ կօօպերացիայի՝ յայտնեց հետևեալը.

«Դեռ 1901 թ. վրաց ազնուականութիւնը իրաւունք ստացաւ ունենալու հողային կօմիսիա, որը ստանալով ազնուականների բանկից հարկաւոր գումար՝ օգնում է գիւղացիներին գլխաւորապէս հող ձեռք բերելու կօօպերատիվ կերպով. դա, ի հարկէ, շատ օգնեց գործին։ Բայց գլխաւոր պատճառն այն է, որ վրաց գիւղական ազգաբնակութիւնն անհամեմատ աւելի գրագէտ է և զարգացած հարուստ գիւղական մեծ ինտելիգենցիայով, որը կարողանում է կօօպերացիա և սրա նման կուլտուրական գործեր ստեղծել և նրանց յարատևութեան աջակցել։ Ես եղել եմ Ղարաբաղ և ուրիշ հայաբնակ գաւառներում, և դժբաղդաբար պիտի ասեմ, որ հայ գիւղական ազգաբնակութիւնը շատ յետ է մնացել՝ համեմատած վրացիների հետ. տասնեակ գիւղերում, Ղարաբաղում, դուք ոչ մի հայ լրագիր չէք գտնի. իսկ վրացիների ամեն մի գիւղում կը գտնէք մի քանի վրացերէն լրագիրներ։ Մենք մեր հոգևոր ծխական ուսումնարաններով չենք կարողանում օգտվել յօգուտ գրագիտութեան տարածման այնպէս, ինչպէս վրացիք կարողանում են օգտվել իրանց ոչ ազգային-հոգևոր դպրոցներով։ Եւ հայերիս մէջ նուազ զարգացման կօօպերացիայի պատճառը խորին տգիտութիւնն է և գիւղական ինտելիգենցիայի բացակայութիւնը»։

Ահա հեղինակաւոր մասնագէտ Փիրալեանի կարծիքը, որը պիտի տպված լինէր լրագրի մէջ, ինչպէս յիշված էր «Т. Л.»-ի № 106-ում, որպէս զի պարզ լինէր ամենիս համար այն իմաստուն առածը անգլիացոց, որը ասում է՝ «Ոչ օրէնք, այլ մարդիկ», ասել է թէ՝ ոչ մի օրէնք չէ կարող աջողութիւն ունենալ, եթէ նրան գործադրող մարդիկ չը լինեն։ Ուրեմն հարկաւոր է մեր գիւղացիութեան մէջ հող պատրաստել այն ճանապարհով, ինչ ճանապարհով գնացել են մեր դրացի վրացիք՝ տարածելով գրագիտութեամբ ուսում և պատրաստելով գիւղական հարուստ ինտելիգենցիա։ Այս գաղափարը յայտնեցին բժ. Աղասարեանը, Սօլովեանը, Մկրտումեանը, և Փիրալեանը իր վերջին խօսքում յայտնեց վերոյիշեալ կարծիքը։

Ոչ ոք կօօպերացիայի դէմ չէ, բայց պիտի խոստովանել, որ այդ ինքնօգնութեան գաղափարը մեր հայ գիւղացիութեան մէջ չէ զարգացած, և խակապէս չը պիտի երազների մէջ ընկնել նրա փրկութիւնը տեսնելով կօօպերացիայի մէջ. նախ պիտի հող պատրաստենք նրա մէջ, որը անում են մեր բարեգործները, Բարեգործական, Կուլտուրական և Հրատարակչական Ընկերութիւնները մեծ աջողութեամբ, աշխատելով, ըստ չափու կարողութեան, տարածել ուսում, որից շատ է զուրկ մեր գիւղացիութիւնը։ Ուր կարելի է և պատրաստ է ժողովուրդը՝ բացէք կօօպերացիա, ուր չը կայ այդ պատրաստութիւնը՝ պատրաստեցէք մեր դրացի վրացիների պէս գրագիտութիւն և ուսում տարածելով նրա մէջ լայն ծաւալով։ Այս է ուղիղ և պատմականօրէն փորձված ճանապարհը։ Պիտի աւելացնել և այն, որ Երևանեան նահանգի ու այլ տեղերի մանր կրեդիտային վարկի աջողութիւնը, ըստ պ. Փիրալեանի, բացատրվում է նրանով, որ կայ հսկողութիւն իշխանութեան կողմից, այլապէս անպատրաստ համայնական գործակցութիւն ժողովրդի մէջ չէ կարող առաջադիմել։

Շատ ցանկալի է, որ պ. Փիրալեանը, որը համարվում է հեղինակաւոր մասնագէտ կօօպերացիայի հարցում և որը մանաւանդ լաւ ծանօթ է նրա ծագման ու զարգացման աստիճանի հետ թէ վրացիների և թէ հայերի մէջ, տպէր «Մշակի» մէջ մի ամփոփ յօդուած։

Բժ. Բ. Աղասարեան

ՆՄՈՒՇՆԵՐ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՏԽՈՒՐ ԻՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԻՑ

I

«Մշակի» այս տարվայ 75-րդ №-ի «Ներքին լուրերի» բաժնում կարդացի խմբագրութեան կոչը՝ Փօթիի Գարեգին քահանայ Տէր-Մկրտչեանի թշուառ դրութեան մասին։

Քահանան այրիացել է և այդ ծանր դժբաղդութեան պատճառով թողել է իր սեփական ծուխը և 5 անչափահաս փոքրիկներով եկել Թիֆլիս, յոյսը դնելով Թիֆլիսի գթասրտութեան վրա։ Թէ ինչո՞ւ այրիանալը ստիպել է քահանային թողնել իր բնակավայրը, ծուխը և հեռանալ, այդ մեզ համար մութն է և նոյն իսկ անհետաքրքրական. միայն դէպքը ինքն ըստ ինքեան աղաղակող է։

Թշուառացած քահանան ընկնում է Թիֆլիս, ուր ապրում են իր նման 60-ի չափ հայ կարգակիցներ. և փոխանակ վերջիններիս դուռը բաղխելու և եղբայրական օգնութիւն հայցելու, նա «Մշակի» խմբագրութեանն է դիմում և օգնութիւն խնդրում։

Սրանով նա կամ արհամարհում է Թիֆլիսի հայ հոգևորականութիւնը և կամ հաւատ չունէ, թէ այդ հոգևորականութիւնը կարող է իրան մի փոքր օգնութիւն անել։ Թէ սրանցից ո՞րն է ճիշդը, այդ չը գիտենք. միայն՝ փաստն այն է, որ քահանան իր անելանելի դրութեան դարմանը «Մշակի» խմբագրութիւնից և նրա ընթերցողներից է սպասում և լի հաւատով դիմում նրան։

Անշուշտ 40-ամեայ «Մշակը» այսքան երկար տարիների ընթացքում նման կոչեր շատ է տպել, շատ հայ քահանաների թշուառ դրութիւնը ամոքելու պատճառ դառել և մանաւանդ հալածված հոգևորականներին իշխանաւորներից պաշտպանել, ուստի կարծում եմ՝ անարդարութիւն կը լինի, եթէ «Մշակի» յոբելեանական ալմանախի մէջ չը մտցվի նաև «Մշակը» եւ հայ հոգևորականութիւնը» խորագիրը կրող մի գլուխ։

Թող «Մշակի» միջոցով բարերարված և պաշտպանված հայ հոգևորականութիւնը այդ գլուխը կազմէ և յանձնէ Տ. Նազարեանին, «Մշակի» ալմանախի մէջ մտցնելու համար։

II

«Հօրիզօն» օրաթերթի 77-դ համարի «Նամակներ խմբագրութեան» բաժնում կ՚րդացի այրի տ. Ն. Աղայեանի նամակը, որով տիկինը յայտնում է նրանց, որոնք առանց իր գիտութեան կամ թոյլտւութեան կը տպագրեն իր հանգուցեալ ամուսնու՝ Ղ. Աղայեանի գործերը, կամ նրա դասագրքերից կանեն արտատպութիւններ և կամ երեկոյթ-ցերեկոյթներում կօգտվեն նրա արձակ (մանկական և միւս ոտանաւորներ) գրուածքներով, այդպիսիններին կենթարկէ պատասխանատուութեան։

Որ տիկինը կատարեալ իրաւունք ունի արգելել իր ամուսնու գրուածքները տպագրել կամ արտատպել, դա անվիճելի է, սակայն ինչ իրաւունք ունի արգելելու երեկոյթ-ցերեկոյթներում Ղաղ. Աղայեանի գրուածքները կարդալ կամ արտասանել։

Մէկը ես, փող եմ տուել, Ղ. Աղայեանի գրքերից մէկը գնել, հաւանածս կտորները անգիր արել և երեկոյթ-ցերեկոյթներում, տանը երեխաներիս կամ մտերիմ բարեկամներիս շրջանում կարդում, արտասանում եմ. ո՞վ իրաւունք ունի ինձ արգելելու։

Ես այսօր էլ յիշում եմ մանկական հասակումս սովորած՝ Ղ. Աղայեանի համով հոտով գրած ոտանաւորներից շատերը և կարիք եղած դէպքում, աշակերտական հանդէսներում օգտվել եմ նրա դասագրքերի մէջ եղած ոտանաւորներից և ապագայումն էլ օգտվելու եմ և ո՛չ մի կարիք չեմ տեսնում և զգում հեղինակի այրիից թոյլտւութիւն խնդրելու։

Համոզված ենք, որ եթէ ինքը հանգուցեալ հեղինակը գերեզմանի մէջ զգար իր ամուսնու կարգադրութեան վերջին կտորը, անպայման առաջին բողոքողը ինքը կը լինէր։

Ս. Քհ. Տէր-Յովհաննիսեան

ԹԻՖԼԻՍԻ ՇՈՒԿԱՆ ԵՒ ԳԻՒՂԱՑԻՆԵՐ

Եթէ քաղաքից հեռու գտնվող գիւղացիները հնարաւորութիւն չունեն իրանց տնտեսութիւնից ստացված արդիւնքը Թիֆլիս հասցնելով սպառողների ձեռքը տալու, առանց չարչի-միջնորդների ճանկերը գցելու, դա ունի իր պատճառները. դրա փոխարէն, քաղաքի շրջակայքում գտնվող գիւղացիները բերում են զանազան մթերքներ քաղաք և այդպիսով հնարաւորութիւն ստանում իրանց տնային անհրաժեշտ ծախքերը հոգալու։ Եւ որպէսզի ազգաբնակութիւնը ես հնարաւորութիւն ունենայ առաջին իսկ ձեռքից ստանալու այդ մթերքները, կարգադրութիւն կար գիւղերից քաղաք մտնող գլխաւոր ճանապարհներում ունենալ հսկիչներ, արգելելու չարչի-միջնորդներին գիւղացիների ապրանքը իրանց ճանկերը գցելու։ Ես չը գիտեմ՝ ներկայիս էլ գոյութիւն ունի՞ այդպիսի կարգադրութիւն թէ՞ ոչ. բայց, եթէ ունենայ էլ, նա իր նպատակին չէ կարող ծառայել. ահա թէ ինչու։

Առաջներում մթերքներով քաղաք մտած գիւղացիները կիրակի օրերով տեղաւորվում էին քաղաքի կենտրոնական շուկայի մօտ, Պուշկինեան փողոցի երկարութեամբ, և այդպիսով թէ սպառողն էր առաջինի ձեռքից մթերք ստանում և թէ վաճառող գիւղացին էր իր ապրանքի գնի տէրը լինում, առանց չարչիներից «դէս-դէն բոթբթվելու»։

Իսկ այժմ, երբ Թիֆլիսում տիրում է կենսական մթերքների անասելի թանգութիւն և մեր քաղաքը չունի ոչ մի բաղխկալ միջոց նոյնիսկ արհեստական թանգութիւնների դէմ կռւելու և երբ նման գիւղացիների մուտքը պէտք է դիւրացնել և համարել թէ օգտակար և թէ անհրաժեշտ, հէնց այդ ժամանակ տարաբաղդաբար կատարվում է հակառակը։ Նախկին տեղը գիւղացիներին թոյլ չէ տրվում այլևս կանգնելու։

Նրանց տեղ է տրված «Գրաֆսկայա» նեղլիկ և շուկայից կտրված զառիվայր ծածկված փողոցում։ Նրանց առաջից շարված, առաջին երևացող տեղը բռնում են տեղային սովորական չարչիները, իսկ գիւղացիներն այդ բազմութեան ետևը ծածկված մնալով սպառողների երես չեն տեսնում և վերջի վերջոյ ստիպված են լինում իրանց ապրանքը կէս գնով չարչիներին վաճառելու, կամ հէնց սկզբում, գալուն պէս, որովհետև տեղ չը կայ, կամ վերջում, երկար սպասելուց յետոյ։

Ցոյժ ցանկալի է և անհրաժեշտ, որ քաղաքային վարչութիւնը իր վրա վերցնելով այդ հոգացողութիւնը, միջնորդէ ուր հարկն է և յատկացնէ մի ընդարձակ և յայտնի տեղ, ուր գիւղացիները գոնէ շաբաթը մի անգամ կարողանային իրանց՝ քաղաք բերած մթերքները ազատ կերպով վաճառել՝ առանց չարչիների ճանկերից շահագործվելու։

Այդ պահանջում են թէ քաղաքի ազգաբնակութեան չքաւոր դասի և թէ նոյն գիւղացիների շահերը։

Բ. Մկրտումեան

ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԳԱՒԱՌԻՑ

Ջիւնը Մեղրիի շրջանում

Դաշտուն գիւղ (Զանգեզուրի գաւ.) 2 մայիսի

Մինչև ապրիլի 10—15-ը Մեղրում շատ լաւ եղանակներ էին լինում, այնպէս որ գիւղացիք չափազանց ուրախացել էին։ Բայց ապրիլի 15-ից յանկարծ եղանակը փոխվեց և սկսվեց մի չը տեսնված ձիւն գալ, այնպէս որ մի քանի ժամվայ ընթացքում ծածկեց ամբողջ սար ու ձոր։

Անասունները մօտաւորապէս 7—8 օր մնացին առանց խոտի։ Մեր՝ ձորը կտրված շինականը սկսեց արօտատեղերը մաքրել, որպէսզի իր եղջիւրաւոր անասունները սովից չը կոտորվեն։ Սար գիւղերին, կարելի է ասել, այնքան մեծ վնաս չէ հասել, քանի որ Մեղրում դեռ նոր էին սկսել ծառերը ծաղկել, մանաւանդ որ սար գիւղերում վնասվելու պտուղներ չը կան։

Մեղրում լինում են սարի տանձ, խնձոր, սալոր և այլևայլ հասարակ պտուղներ։

Գիւղացիք կարծում են, թէ մեր արտերը անվնաս են մնացած, որովհետև կանաչները բաւականին բարձրացել են Մեղրում։

Այժմ ձիւնը արդէն հալվելու և վերջանալու վրա է։

Վնասվեցին շրջանիս մի քանի գիւղեր, ինչպէս օրինակ Կարճևան, Ագարակ, Վարհավար, Կուրիս և Գիւղեմիս գիւղերը։

Գիւղացիները դարձեալ ձեռք են առնում պանդխտութեան ցուպը։

Մ. Զաքարեան

ԱՊՐԻԼԻ 20-Ը ԱՍՏՐԱԽԱՆՈՒՄ

Մենք էլ կատարեցինք ապրիլի 20-ին Սպիտակ Ծաղկի տօնը։ Նոր այս տարի հիմնվեց Աստրախանում Թոքախտի Դէմ Մաքառող Համառուսական Լիգայի ճիւղը, որը և վճռեց կատարել Սպիտակ Ծաղկի տօնը՝ բայց ոչ ապրիլին, այլ մայիսին, որպէսզի կարողանար պատրաստվել. սակայն գլխաւոր կօմիտէն արգելք հանդիսացաւ դրան և յայտնեց, որ այդ տօնը Ռուսաստանում ամենուրեք պէտք է կատարվի ապրիլի 20-ին. այդպիսի կտրական պատասխան ստանալուց յետոյ՝ տեղական մասնաճիւղը թափեց իր բոլոր ույժը, կարողութիւնը, եռանդը՝ ապրիլի 20-ին այդ տօնը կազմակերպելու համար։

Եւ, պէտք է ասած, պատւով դուրս եկաւ իր այդ դժուար դրութիւնից, որովհետև այդ օրը սպասածից աւելի աջող անցաւ Աստրախանում։ Իսկոյն կազմվեց յատուկ կանանց կօմիտէ, որոնք համարեա իրանց վրա վերցրին ամբողջ կազմակերպչական գործը. Նրանք հրաւէր կարդացին երիտասարդներին, օրիորդներին, շատերի մօտ իրանք անձամբ գնացին ծաղիկներ պատրաստելու և վաճառելու մասին խնդրելու, և մի քանի օրից յետոյ՝ քաղաքիս մի քանի կենտրոններում համարեա ամբողջ օրերով հաւաքվում էին և ծաղիկներ պատրաստում օրիորդներ, տիկիններ և երիտասարդներ։

Հայուհեաց Բարեգործական Ընկերութիւնը ևս ընդառաջ գնաց այդ վերին աստիճանի համակրելի գործին, յանձին իր վարչութեան մի քանի անդամների, և յատկացրեց իր կար ու ձևի դպրոցը՝ ծաղիկներ պատրաստելու համար։

Կանանց կօմիտէն դիմեց քաղաքիս բոլոր բարձրաստիճան և դիրք ունեցող մարդկանց՝ խնդրելով նրանց աջակցութիւնը այս գործում։ Ի միջի այլոց նրանց նախագահուհին ներկայացաւ և Թեմիս սրբազան առաջնորդին՝ խնդրելով և նրա աջակցութիւնը. նա էլ իր կողմից, միանգամայն համակրելով այդ գործին, կարգադրեց, որ հայոց եկեղեցիներում ապրիլի 20-ի մօտ կիրակին այդ առիթով քահանաները խօսեն և բացատրեն Սպիտակ Ծաղկի տօնի նշանակութիւնը։

Տեղական մամուլն ևս իր ամեն օրվայ բացատրական յօդուածներով արթուն էր պահում հասարակութեանը և սպասեցնել տալիս այդ օրվան։

Ժողովուրդը անհամբերութեամբ սպասում էր այդ օրվան. ամբողջ քաղաքի խօսակցութիւնը Սպիտակ Ծաղկի մասին էր...

Վերջապէս եկաւ ապրիլի 20-ը։

Առաւօտեան ժամը 8-ին կատարվեց մաղթանք ռուսաց եկեղեցում բոլոր ծաղկեվաճառների և ահագին բազմութեան ներկայութեամբ։ Այնուհետև 1000-ի մօտ ծաղկեվաճառ օրիորդների, տիկինների և պարոնների հանդիսաւոր թափօրը անցաւ ամբողջ փողոցի երկարութեամբ։ Առջևից տանում էին Թոքախտի Դէմ Մաքառող Կովկ. Ընկերութեան դրօշակը, իսկ նրա ետևից գնում էին վարչութեան անդամները և ծաղկեվաճառները որոշ կարգով, սպիտակ ծաղկի կողմերով և կրծքներին սպիտակ լայն ժապաւէն, որի վրա խոշոր տառերով գրված էր՝ «Կռիւ թոքախտի դէմ». իսկ նրանց հետևում էին սպիտակ ծաղիկներով զարդարված կառքերը, իսկ ամենից վերջը տանում էին—մի ղըղըզի առաջնորդութեամբ—ուղտ՝ նոյնպէս սպիտակ ծաղիկներով...

Տպաւորութիւնը մեծ էր. Աստրախանը առաջին անգամն էր տեսնում այդպիսի հանդէս...

Թափօրը փողոցի երկարութեամբ անցնելուց յետոյ՝ կանգնեց, և ծաղկեվաճառները իսկոյն ցրվեցին քաղաքի զանազան ծայրերը։

Երեկոյեան դէմ արդէն բոլորը, բոլորը, ամբողջ ազգաբնակութիւնը զարդարվել էին ծաղիկներով. բանւորները, կառապանները, սևացած ածխավաճառները, բոլորը իրանց կրծքին սպիտակ ծաղիկ ունէին...

Քաղաքը տօնական կերպարանք էր ընդունել. ամեն մէկը ինքը շտապում էր տալ իր կոպէկը և նրանով մասնակցել այդ սոսկալի չարիքի դէմ կռւելու գործին...

Ծաղկի տօնը անցնելուց յետոյ՝ մի քանի օր շարունակ հաշւում էին արդիւնքը, և պարզվեց, որ Աստրախանը այդ օրը տուել է 16,238 ր. $71\frac{1}{2}$ կոպէկ։

Աստրախանի պէս քաղաքի համար՝ դա մեծ գումար է։ Փառք և պարծանք աստրախանցիներին, որ այսքան լաւ վերաբերվեցին այդպիսի մի համակրելի գործի...

Ս. Ասլանեանց

Աստրախան

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

◆ Դրամատիկական Ընկերութեան մրցանակաբաշխութեան ժիւրին թարգմանական պիէսներից արժանացրել է 100-ական րուբլու մրցանակների հետևեալ երկու պիէսները. Իբսէնի «Բրանդ» դրաման, թարգմ. Զ. Զամբաչեանի, և Տօլստոյի «Լուսաւորութեան պտուղներ» դրաման, թարգմ. Գ. Լևոնեանի։

◆ Քաղաքային առաջին ապաստարանում անցեալ ապրիլ ամսում գիշերել են 225 տղամարդ 2,933 անգամ։ Նրանք ըստ ազգութեան բաժանվում են հետևեալ կերպով. ռուսներ՝ 71 տղ., հայեր՝ 84 տղ., վրացիներ՝ 44 տղ., լեհեր՝ 7 տղ., գերմանացիներ՝ 2 տղ., թուրք՝ 1 տղ., օսեր՝ 8 տղ., հրէա՝ 1 տղ. և զանազան ազգութիւններից՝ 7 տղամարդ։

◆ Մոսկվայի քաղաքագլխի օգնական Բրեսնևկին առաջարկված է Բագուի քաղաքագլխի պաշտօնը ստանձնել։

◆ Մայիսի 12-ին Արտիստական Ընկերութեան թատրոնի դահլիճում տեղի կունենայ պրոֆ. Դ. Կօլօսովի դասախօսութիւնը «Սէրը և Մահը» թեմայով։

◆ Մայիսի 13-ին Հասարակական ակումբում (Բօրսայի դահլիճ) տեղի է ունենալու ներկայ սեզոնի գրական-երաժշտական վերջին երեկոյթը։

◆ Թիֆլիսի նահանգական առեւտրի սեսսիան Ախալքալաք մեկնեց, ուր կը մնայ մինչև մայիսի 16-ը։

◆ Միքայէլեան հիւանդանոցին կից «Սպորտ» այգում մայիսի 14-ին տեղի կունենայ գարնանային զբօսանք յօգուտ Հայուհեաց Որբախնամ Ընկերութեան։

◆ Բէլի-Կլիւչ մեկնեց Թիֆլիսի փոխնահանգապետ Ե. Պանովը, Կոջո-Բէլի-Կլիւչ ճանապարհի կառուցումը դիտելու նպատակով։

◆ Ֆլօրա Վարդանեանի մանկապարտէզն ու դպրոցը նախորդ տարիների նման ամառվայ ամիսների ընթացքում տեղափոխվելու է Կօջօր, ունենալով մանկական ակումբ։

◆ Մայիսի 8-ին, ցերեկվայ ժամը 12-ին, ոստիկանութիւնը ձերբակալեց Նիկօլայ Ջուղաբէշվիլիին, որը դատաստանական իշխանութեան կողմից գողութեան համար փնտռվում էր, որովհետև 1908 թ. վաճառական Սարգիս Ղազարեանից գողացել էր 1,200 րուբլի։

◆ Մայիսի 8-ին, գիշերվայ ժամը 11-ին, Ելիզավետինսկայա փողոցում գտնվեց ընկեցիկ մի մանուկ, արական սեռի, ըստ երևոյթին մօտ մի ամսական։

◆ Մայիսի 9-ին, ցերեկվայ ժամը 12-ին, ոստիկաններից մէկը ձերբակալեց Դիղբե Գօմարեթի գեղջկուհի Եփիմիա Մայսուրա.

ձէին, ըստ երևոյթին հոգեկան հիւանդ, որի մօտ գտնվեցին 13 հատ փամփուշտ և դաշոյն։ Պարզվեց, որ նա այս բոլորը յափշտակել է պահակներից մէկի մօտից։

◆ Մայիսի 9-ին, Ֆրանսիայի քաղաքացուհի Ֆլօրիդա Դըմի-Լօվիսը, 21 տ., ֆրանսերէնի դասատու, ինքնասպանութեան նպատակով ընդունեց մի գաւաթ բերտօլէտի աղ։ Նրա կեանքը զերծ է վտանգից։

◆ Մայիսի 20-ին Մուշտայիդ այգում տեղի է ունենալու զբօսանք Վրաց մէջ Գրագիտութիւն Տարածող Ընկերութեան օգտին։

◆ «Մեղու» Ընկերութեան օգտին լինելիք զբօսանքը, որ տեղի պիտի ունենար մայիսի 9-ին, անպաստ եղանակի պատճառով յետաձգվեց։

◆ Մայիսի 8-ին վրաց ազնուականութեան գիմնազիայում տեղի ունեցան գիմնաստիկայի փորձեր առաջին անգամ։ Փորձերն աջող անցան։

◆ Մայիսի 7-ին, գիշերվայ ժամը 12 և կէսին, ոստիկանութիւնը ձերբակալեց Ս. Տրժելեվսկիին, որը Թիֆլիսի դատաստանական պալատի վճռով զրկված լինելով բոլոր արտօնութիւններից և իրաւունքներից, աքսորված էր Գօրի քաղաքը, ուր գտնվում էր ոստիկանութեան հսկողութեան ներքոյ և ինքնակամ եկել է Թիֆլիս։ Նա պատասխանատուութեան է ենթարկվում։

◆ Վրաց բանաստեղծ Իրօդիօն Էվդօշվիլին, որ աքսորված է Աստրախանի նահանգի Զօրնի-Եար կոչված վայրը, «Սախալխօ Գազէթի» թերթի ասելով, ներկայիս լուրջ կերպով հիւանդացել է և նիւթական միջոցների բացակայութեան պատճառով նրա դրութիւնը աւելի ևս վատթարացել է։

◆ Բագւում երևան է հանված մի ամբողջ կազմակերպութիւն, որը զբաղված է եղել «կենդանի ապրանքի» մատակարարումով։

◆ Բագւում վերջացան վրաց կատակերգու դերասան Վասօ Աբաշիձէի գաստրօլները մեծ աջողութեամբ։ Աբաշիձէն Թիֆլիս վերադարձաւ։

ԳԻՏՈՒԹ., ԳՐԱԿԱՆ., ԳԵՂ. ԱՐ.

ԹԱՏՐՈՆ ԵՒ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԻՒՆ

«Դօրիան Գրէյի պատկերը»

Դա մի պիէս է, որ կազմված է Օսկար Ուայլդի ռոմանից և բաղկացած է 5 գործողութիւնից՝ 7 պատկերով։ Պիէսի վերածողն է Գօլդենվէյզերը։

Պիէսը թէև բեմական է և մշակված է տեխնիկայի կողմից բաւական հմտութեամբ, այնուամենայնիւ հարազատօրէն չէ գործում այն տպաւորութիւնը, ինչ որ ստացվում է ռոմանից։

Դերակատարների մէջ աչքի էին ընկնում Բաղին (Հենրի) իր նուրբ, մտածված խաղով և խոհուն խօսակցութիւններով, Մուրօմցեվ (Դօրիան) իր արտայայտիչ առոգանութեամբ, տիկին Գօլօդկօվա (Սիբիլա) զգացված և քնքոյշ խաղով։ Լաւ էր Երմօլօվ իր փոքրիկ, բայց լաւ մշակված խաղով (Ջէմս Վէնի դերում)։

Ներկայացումը ուշ վերջացաւ, գիշերվայ ժամը 1-ին։ Սիրող

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Թիֆլիս, 9 մայիսի

«Մշակի» № 92-ում տպված է երկու զէյթունցիներ՝ Խաչեր Սենկերեանի և Փանոս Սէթեանի նամակը, որի մէջ ասված է, որ այդ թիւրքահայ գաղթականները դիմել են Կ. Հ. Բ. Ընկ. խորհրդին և խնդրել ճանապարհածախք հայրենիք վերադառնալու, իսկ խորհուրդը առաջարկել է նրանց ճանապարհածախք մինչև Զէյթուն գնալու միմիայն 5 րուբլի։

Խորհուրդս այդ առիթով պարտք է համարում յայտնել, որ նամակագիր պարոնները թիւրիմացութեան մէջ են ձգել խմբագրութեանը։

Ահա իրողութիւնը.

Խորհուրդս ստանալով Կովկասի Փոխարքայի դիւանատնից ամեն անգամ 1000-ական րուբլի գաղթականների ճանապարհածախքի համար, մի մասը ուղարկում է սահմանագլխի իր ճիւղերի վարչութիւններին նոյն նպատակի համար, իսկ միւս մասը պահում է իր մօտ և ծախսում է իրան դիմող գաղթականների համար հետևեալ կերպով. նախ ստուգում է խնդրատուի խնդիրը, որպէսզի խարդախութեան զոհ չը դառնայ, որպիսի դէպքեր եղել են, և երբ խորհուրդը համոզվում է, որ խնդրատուն իսկապէս ցանկանում է վերադառնալ հայրենիք և արժանի է կարեկցութեան, տալիս է ճանապարհածախք և սնունդի փող մինչև սահմանի մօտի այն քաղաքը, որտեղից գաղթականը գնալու է իր երկիրը. բացի այս՝ խորհուրդը առանձին պաշտօնական գրութեամբ իր ճիւղի վարչութեան անունով կարգադրում է հոգալ ուղարկված գաղթականների ճանապարհածախքերը մինչև նրա ծննդավայրը։

Պէտք է աւելացնել և այն, որ այս խնդիրներին արագ ընթացք տալու համար՝ յանձնվում է խորհրդի որոշ անդամներին կատարել ըստ իրանց բարեհայեցողութեան առանց յետաձգելու մինչև պաշտօնական նիստը։

Դառնալով ներկայ դէպքին խորհուրդս յայտնում է, որ նոյն ձևով վարվել է վերոյիշեալ թիւրքահայ գաղթականներ՝ Խաչեր Սենկերեանի և Փանոս Սէթեանի հետ, առաջարկելով ամեն մէկին ճանապարհածախք և սնունդի համար մինչև Բաթում 5-ական րուբլի և յայտնել էր, որ կը ստանան պաշտօնական յանձնարարութիւն Բաթումի ճիւղի վարչութեան անունով, որից և կը ստանան ճանապարհածախք մինչև Զէյթուն։ Բայց խնդրատուները փոխանակ ճանապարհածախքի խնդրել են նաև նիւթական զգալի օգնութիւն իրանց ընտանիքները պահելու համար, որը խորհուրդը իրաւունք չունէր գաղթականների գումարներից տալու։ Վերոյիշեալ գաղթականները փոխանակ 5-ական րուբլիները վերցնելու շըրտել են այդ փողերը և զանազան սպառնալիքներով ու գոռում գոչումով հեռացել են Ընկերութեան գրասենեակից։

Նոյն գաղթականները ամսիս 5-ին ներկայացան խորհրդի նիստին, և չը նայած՝ խորհուրդս խոստանում էր հոգալ նրանց ամբողջ ճանապարհածախքը, ճիւղի միջոցով, մինչև հայրենիք՝ Զէյթուն, այնուամենայնիւ նրանք բաւականացան 20 րուբլով, երբ ճանապարհածախք իւրաքանչիւրին, միայն թէ այդ դրամը իրանց տվէր։ Խորհուրդս, հաւատալով նրանց անկեղծութեանը, տուեց նրանց այդ գումարը, սակայն յետագայում պարզվեց, որ նա սխալվել է, և վերոյիշեալ գաղթականները, հակառակ իրանց խոստման, մինչև օրս էլ թափառում են քաղաքումս։

Փոխ նախագահ խորհրդի՝ իշխ. Մ. Թումանեան
Քարտուղար անդամ խորհրդի՝ Ց. Շահնազարեան

—

Թիֆլիս, 7 մայիսի

«Սպիտակ Ծաղկի» օրը դրամատուփերից հանված է 16,891 ր. 57 կ., Նորին Կայսերական Մեծութեան Կովկասի Փոխարքայից 100 ր., արդէն հրատարակած ցուցակում յիշված անձերից 614 ր. 90 կ., ընդամենը՝ 17,436 ր. 47 կ.։ Բացի դրանից սպիտակ ծաղիկ նուիրաբերել են երկրի այլ և այլ դպրոցները ուսումնարանական շրջանի հոգաբարձուի միջոցով 91,538 հատ, Բօդբէի կուսանոցից Մ. Վասացիի միջոցով 1600 հատ, ս. Նինայի դպրոցից 2,000 հատ, Մամասախլիսօվի և Գալուստօվի խանութից 800, քաղ. արհեստանոցից Ա. Ի. Խատիսեանի միջոցով 17,000, տիկ. Դրաչուկից 300, իշխանուհի Ն. Ա. Բէկտաբէկօվայից մի զամբիւղ, վարչութիւնը Ե. Դ. Օզերօվայի միջոցով պատրաստել է 70,000 հատ, ընդամենը 183,238 ծաղիկ, որոնցից Կովկասի ուրիշ քաղաքներ ուղարկված են 37,410 հատ, մնացեալը Թիֆլիսում է վաճառվել։ Կովկ. Կայսեր. Բժշկ. Ընկերութիւնից 400 գրքոյկ, Բէլխօվի լուսատպարանից 1800 բացիկ և Թիֆլիսի գեղարուեստական դասընթացների աշ. աշակերտուհիների պատրաստած մօտ 1000 բացիկ։ Մինչև ապրիլի 20-ը մարգարտածաղիկ պատրաստելու համար զանազան անձերից և ֆիրմաներից ստացված էին կտորներ, որի մասին և ժամանակին տպագրված էր թերթերում։

ԵԼՔ.—Ջորս լեզուով գրքոյկներ և թռուցիկներ տպելուն 447 ր. 76 կ., 700 զանձատուփին 306 ր. 46 կ., 300 զամբիւղին 150 ր., 10,000 բացիկին 200 ր., ծաղիկներ պատրաստելու համար գնված կտորներին 258 ր. 87 կ., պօստ-հեռագրական ծախսեր 91 ր. 94 կ., յայտարարութիւններ, աֆիշներ, օրը գլուխ բերելու ծախսեր, ծաղիկներ ու զանձանակներ տեղափոխելու ծախսեր, քաղ. վարչութեան ծառաների վարձատրութիւն և այլ մանր ծախսեր 263 ր. 40 կ., ընդամենը 1718 ր. 43 կ.։ Ծախսեր ծածկելու համար ուրիշ քաղաքներից ստացվել է՝ իշխանուհի Մ. Մ. Թումանեանի միջոցով 464 ր. 16 կ., Ե. Դ. Օզերօվայի միջոցով 32 ր. 40 կ., Ե. Ա. Աֆթանդիլօվայի միջոցով 10 ր., ընդամենը 506 ր. 56 կ.։ Ծախսից Թիֆլիսին բաժին է ընկնում 1212 ր. 7 կ.։ Թոքախտի դէմ Մաքառող Կովկ. Ընկերութեան դրամարկղը մտել է զուտ արդիւնք 16,224 ր. 40 կ., որը ընկերութեան անդամների ընդհանուր ժողովը բաժանել է հետևեալ կարգով. 11,272 ր. 47 կ. Աբաստումանում սանատօրիա հիմնելուն, 3214 ր. 62 կ. Թիֆլիսում «Սպիտակ Ծաղկի» երեք ընդունարան-հիւանդանոցներ պահելուն, 1607 ր. 31 կ. դպրոցական ամառային գաղութին և 130 ր. ուղարկված է Թոքախտի դէմ մաքառող համառուսական լիգային։

Ելևմտի բոլոր փաստաթղթերն ուղարկված են Թիֆլիսի նահանգապետին։

Թոքախտի դէմ Մաքառող Կովկասեան Ընկերութեան վարչութիւնը իր հաճելի պարտքն է համարում խորին շնորհակալութիւն յայտնել «Սպիտակ Ծաղկի» օրը կազմակերպելուն թէ նիւթականապէս և թէ անձնական ծառայութիւններով նպաստող բոլոր անձերին և հաստատութիւններին։ Մասնակցող անձերի մանրամասն ցուցակը տպված է «Кавказъ» թերթի մայիսի 6-ի № 104-ում։

Վարչութեան նախագահուհի՝
Իշխ. Մ. Մ. Թումանեան
Քարտուղար՝ Լ. Մոնին

—

Շէլաեվօ գիւղ (Ենիսէյի ն.), 18 ապրիլի

Հեռաւոր Սիբիրի աքսորական վայրերից ես ևս յղում եմ իմ խորին ցաւակցութիւնը հայրենի թատերագրութեան որբացեալ գերդաստանին տաղանդաւոր ստեղծագործող Գաբրիէլ Սունդուկեանի ողբալի մահվան առիթով։

Չը կայ, այլևս հայ կեանքի աննման պատկերացնողը, ազնուութեան և արդարութեան ջատագովը, Պէպօների ցգերեկման հաւատարիմ, անդաւաճան պաշտպանը։

Բայց թող չը լքանին, չը վհատվեն Արութին Զիմզիմօվների մշտական հարստահարման ու կեղեքման ենթակայ Պէպօները։ Սունդուկեանի դաւանած պաշտելի լուսաւոր գաղափարները անմահ են. Նա իրանից յետոյ հայ մտաւորականութեան դասի մէջ թողնում է մեզ ժառանգութիւն ազնիւ և անդաւաճան մարտնչողների նոր շարքեր։ Ենովք Մ. Նազարեանց

ՕՐՎԱՅ ՆՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

◆ Ֆէցում դրութիւնը լուրջ է։ Սուլթանը հրաժարվեց գահից։

◆ Իտալիան վճռել է ընդարձակել պատերազմական գործողութիւնները Փոքր-Ասիայում։

◆ Իտալական լրագիրների ասելով, Ռուսաստանը ձգտում է գումարել միջազգային կօնֆերանս Ուրմիայի և Դարդանէլի հարցերը լուծելու համար։ Անգլիական մամուլը գրում է, թէ մեծ պետութիւնները երբեք նեղուցների խնդիրը յօգուտ Ռուսաստանի չեն լուծի։

◆ Թիւրքական պարլամենտը լրացուցիչ կերպով մի միլիօն թիւրքական ֆունտ յատկացրեց պատերազմական ծախքերը ծածկելու համար։

◆ Թիւրքական մինիստրների խորհրդի վերջին նիստը նուիրված էր պետական պաշտպանութեան հարցերին՝ Ռուսաստանի հետ բարդութիւններ ստեղծվելու հնարաւորութիւնը նկատի առած։

◆ Չը նայած թիւրքական պաշտօնական հերքումներին, ալբանական ապստամբութիւնը ընդունում է չափազանց ընդարձակ չափեր։ Շարունակ թիւրք զօրքեր և ռազմամթերք են ուղարկվում ապստամբ վայրերը։ Առանձնապէս կռիւները սաստիկ են Դուսինէի շրջակայքում, Դիակօվօյի մօտերը։ Ապստամբների կենտրօն համարվում է Իփէկի սանջակը։

◆ Ամբողջ Պարսկաստանը սգում է Պարսկաստանի հերոս Եփրեմի կորուստը։ Հանգուցեալ կարիճ զօրականի ֆէդայիները և դաշնակցական կամաւոր զինուորները չափազանց յուզված են և երդվել են վրէժ լուծել Եփրեմի դաւաճան սպանողներից։

◆ Ռուսաց արտաքին գործերի մինիստրութիւնը ֆրանսիական դեսպանի հարցի առիթով կտրականապէս հերքում է արտասահմանեան այն յուզիչ տեղեկութիւնները, թէ դեսպանի հարցը լուրջ դրութիւն է ստեղծել Ռուսաստանի և Ֆրանսիայի միջև։ Միայն մինիստրութիւնը լռութիւն է պահպանում Իզվօլսկիի կատարած դերի մասին։

◆ Պարիզի մամուլը շարունակում է ոգևորութեամբ քննել Ռուսաստանի հետ ծագած անախորժ դէպքը։ Լրագիրների մեծ մասը մատնանշում է, թէ միջադէպը արդէն հարթված է, սակայն ցանկալի է չափազանց, որ պէտքի ապագայում նման դէպքեր տեղի չունենան։

◆ Ֆրանսիական քաղաքական շրջաններում կարծում են, որ միջադէպը դեռ մնում է և սպառնում է աւելի վատթար հետևանքներ։

◆ Անգլիական և աւստրիական մամուլը շարունակում է գրգռել ֆրանսիացիներին։ Առանձնապէս արշաւանք է սկսված Իզվօլսկիի դէմ, մեղադրելով նրան ֆրանսիական ներքին գործերին միջամտելու մէջ։

◆ Ժ. Լուիի յաջորդ Պետերբուրգի ֆրանսիական դեսպանի պաշտօնում, համաձայն լուրերի, նշանակվելու է Մադրիդի ֆրանսիական դեսպան Պալէօլը։

◆ Գերմանական ամբողջ մամուլը եռանդով խօսում է, թէ Ռուսաստանը պատերազմական պատրաստութիւններ է տեսնում Կովկասեան սահմանագըլխում և Սև-ծովի վրա և նախազգուշացնում է Բ. Դրան, թէ ռուսաց կառավարութիւնը որոշել է գրաւել Ուրմիան և ցոյց կազմել Բօսֆօրում։

◆ Լօնդօնում խաղաղութեան կօնգրէսին բանւորական կուսակցութեան լիդէր Մակդօնալդ յայտնեց, որ ներկայումս կազմակերպվում է միջազգային բիւրօ, որ համաձայնեցնելու է բոլոր երկիրների պրօլետարիատի գործունէութիւնը։ Բիւրօն կարող կը լինի կանգնեցնել պատերազմը, յայտարարելով ընդհանուր գործադուլ պատերազմող երկիրներում։ Կօնգրէսը իր բանաձևի մէջ հաւանութիւն չէ տալիս անգլիական կաբինէտի քաղաքականութեանը պարսկական հարցում, որ հետամուտ եղաւ դուր գալ Ռուսաստանին ի վնաս պարսկական շահերի։

◆ Պարիզում վերջերս վախճանված միլիօնատէր տիկին Նէլլի Անդրէն Institut de France-ին կտակեց գեղարուեստի արտադրութիւնների մի ժողովածու, որ գնահատվում է 60 միլիօն ֆրանկ, և մի դրամագլուխ, որ տարին բերում է 600,000 ֆրանկ եկամուտ ամեն տարի այն թանգարանի պահպանութեան համար, որի մէջ պահվելու է այդ ժողովածուն, ինչպէս նաև ուրիշ կրթական նպատակների համար։

◆ Տօկիօյից հեռագրում են. «Բանակցութիւնները Ֆրանսիայի հետ 300 միլիօն իէնի փոխառութեան մասին նաւատորմի ուժեղացման համար՝ խըզվեցին մինչև չինական փոխառութեան հարցի լուծումը»։

◆ Ամերիկական պատուիրակութեան Պետերբուրգում գտնված միջոցին մի խումբ դրամատէրեր հարց բարձրացրին ռուս-ամերիկական բանկ հիմնելու մասին։ Ներկայումս արդէն մշակված է բանկի կանոնադրութիւնը։ Առաջին հերթին բանկը դրամ է տալու մասնաւոր ձեռնարկողների՝ Թուրքեստանի և Կովկասի ռոգման համար։

◆ Մայրաքաղաքի թերթերում տպված ընդարձակ տեղեկութիւններից տեսնում ենք, որ «Դաշնակցութեան» գործի առիթով երևան հանված խարդախութիւնների գործի քննութիւնը ստանում է նպաստաւոր ընթացք քննիչ Լըժինի համար, որին արդարացնելու կողմնակից է արդարադատութեան մինիստր Շչէգլօվիտօվը։

◆ Այս օրերս Պետերբուրգում կայացած նահանգապետների խորհրդակցութեան մէջ, «Рус. Вѣд.»-ի ասելով, մատնանշվել է, թէ Պետական Դումայի ընտրութիւններին ձախակողմեանները անցնում են շնորհիւ հրէաների։

◆ Մայիսի 1-ի խաղարկութեան ժամանակ 40,000 ր. ընկաւ Բէլօստօկի մանր առևտրական Պէյսախօվիչին, որ տոմսը գնել էր խաղալուց մի քանի օր առաջ՝ վճարելով արժէքի մի մասը միայն։

◆ Սինօդը կարգադրեց ոստիկանութեանը միջոցներ ձեռք առնել Իլիօդօր աբեղայի Ֆլօրիշչի վանքից փախուստն արգելելու համար։ Մասնաւոր տեղեկութիւնների համաձայն, Իլիօդօրը արդէն փախել է։

◆ Պատգամաւոր Դէգէչկօրին ստացաւ հետևեալ ուշագրաւ հեռագիրը Լէնայի հանքերից. «Նուազնայութիւ՞ը բացվում է. անհրաժեշտ է փաստաբանական անյապաղ օգնութիւն. Բոլոր բանւորներին մտադիր են արտաքսել։ Քննութիւնը կատարվում է գնդակահարութեանը մեղսակից անձանց ձեռքով»։

◆ Մեծ պետութիւնները Չինաստանից պահանջում են երեք տարում վճարել այն 75 միլիօն փաստ, որ կրեցին օտարերկրեայ հպատակները չինական յեղափոխութեան ժամանակ։

◆ Լօնդօնում 8-րդ խաղաղութեան կօնգրէսի նիստին նախագահ լօրդ Շօուն յայտնեց, որ մեծ պետութիւնները 1900 թւից սկսած մինչև 1910 թիւը ծախսել են 30 միլիարդ րուբլի զօրքի և նաւատորմի համար։ Հասարակական կարծիքը պէտք է միջամտէ և վերջ դնէ սպառազինման ապագայ աճմանը։ Ցայտնի սեղմնաւոր Տրիստօնը մի ռեֆերատ կարդաց, որի մէջ ապացուցեց, թէ ապագայ պատերազմը պէտք է քայքայէ եւրոպական բանկերը։

ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՊԵՏԵՐ. ՀԵՌԱԳՐԱԿԱՆ ԳՈՐԾ.
9 մայիսի

ԲԵՌՆ։ Բացվեց միջազգային կօնֆերէնցիա երկաթուղային գործում տեխնիքական միանմանութիւն հաստատելու համար։

ԽՐԻՍՏԻԱՆԻԱ։ Բացվեց հանգանակութիւն օդային նաւատորմի համար։ Նուէրները յանձնվելու են կառավարութեանը։

ԲՐԻՒՍԷԼ։ Օդագնաց Կրօմբէցը 220 կիլօմէտրը անցաւ 140 րօպէում։

ՕԴԵՍՍԱ։ Վախճանվեց սօցիօլօգ և քաղաքատնտեսագէտ Եակօվ Նօվիկօվը։

ՄՕՏԵՎԻԴԷՕ։ Եկաւ և հանդէսով ընդունվեց Հարաւային Բևեռին հասած Ամունդսէնը։

ՍՏՐԱՍԲՈՒՐԳ։ Վերին պալատը Էլզաս-Լօթարինգիայի համար սահմանեց սեփական ազգային գոյներ։

ԻՐԿՈՒՏՍԿ։ Ժամը 3 և 25 րօպէին զգացվեց երկրաշարժ։

ԶԱԳՐԵԲ։ 81 տարեկան հասակում վախճանվեց յայտնի խօրվատ պատգամաւոր պրօֆ. Նագիլօն։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Պետութեան մատակարարական գործի ղեկավար Ֆրից մեկնեց Նիժնէ-գօրօդի, Կազանի, Սիմբիրսկի և Սամարայի նահանգները տեղերում մատակարարական գործի և հասարակական աշխատանքների դրութեան հետ ծանօթանալու համար։

Փակվեց արդիւնաբերութեան ներկայացուցիչների համագումարը։ Հետևեալը կայանալու է Մօսկվայում 1913 թ.։

ՎԱՐՇԱՎԱ։ Տեղի ունեցաւ Պրուսի հանգիստաւոր թաղումը բազմաթիւ պատգամաւորութիւնների, լեհական դպրոցների և 200,000 ամբոխի մասնակցութեամբ։

Խմբագիր՝ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Հրատարակիչներ՝ Ա. ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Ց. ՏԷՐ-ՄԱՐԿՈՍԵԱՆ
Հ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

ՏԵՂԵԿԱՏՈՒ

ԱՆԴՐԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ
(Ամառնային երթեւեկութիւն)
(Ժամերը նշանակված են Թիֆլիսի ժամանակով)

ԹԻՖԼԻՍԻՑ ՄԵԿՆՈՒՄ Է

ԲԱԳՈՒ.—Արագ գնացքը № 2—10 ժ. 8 ր. առ., հասնում է Աղստաֆա 12 ժ. 30 ր., Գանձակ 2 ժ. 58 ր., Եւլախ 4 ժ. 29 ր., Հաջի-Կաբուլ 8 ժ. 7 ր. երեկ., Բագու 11 ժ. 13 ր. գիշ.։ Պօստատար գնացքը № 4—12 ժ. 10 ր. գիշ., հասնում է Աղստաֆա 3 ժ. 4 ր. գիշ., Գանձակ 6 ժ. 14 ր. առ., Եւլախ 8 ժ. 13 ր., Հաջի-Կաբուլ 12 ժ. 48 ր. ցեր., Բագու 5 ժ. 20 ր. ցեր.։ Մարդատար գնացքը № 6—2 ժ. 44 ր. ցեր., հասնում է Աղստաֆա 5 ժ. 34 ր., Գանձակ 8 ժ. 42 ր. երեկ., Եւլախ 10 ժ. 39 ր. գիշ., Հաջի-Կաբուլ 3 ժ. 21 ր. գիշ., Բագու 7 ժ. 38 ր. առ.։ Խառն գնացքը № 106 (III կամ IV կարգի վագոններով, երբ կարևորութիւն զգացվի)—4 ժ. 37 ր. գիշ., հասնում է Աղստաֆա 8 ժ. 44 ր. առ., Գանձակ 1 ժ. 5 ր. ցեր., Եւլախ 4 ժ. 13 ր. ցեր., Հաջի-Կաբուլ 11 ժ. 45 ր. գիշ., Բագու 5 ժ. 54 ր. գիշ.։

ԲԱԹՈՒՄ.—Արագ գնացքը № 11—10 ժ. 44 ր. գիշ., հասնում է Միխայլօվօ 1 ժ. 40 ր. գիշ., Բաթում՝ 8 ժ. 58 ր. առ.։ Պօստատար գնացքը № 3—10 ժ. 32 ր. ցեր., հասնում է Միխայլօվօ 1 ժ. 59 ցեր., Բաթում 11 ժ. 36 ր. գիշ.։ Մարդատար գնացքը № 5—7 ժ. 24 ր. եր., հասնում է Միխայլօվօ 10 ժ. 38 ր. գիշ., Բաթում 7 ժ. 26 ր. առ.։ Խառն գնացքը № 107 (III կամ IV կարգի վագոններով, երբ կարևորութիւն զգացվի) 6 ժ. 18 ր. առ., հասնում է Միխայլօվօ 1 ժ. 32 ր. ցեր., Բաթում 4 ժ. 31 ր. գիշ.։

ՋՈՒԼՖԱ-ԵՐԵՒԱՆ պօստատար գնացքը № 74/75—12 ժ. 40 ր. գիշ., հասնում է Ղարաքիլիսա 7 ժ. 54 ր. առ., Ալէքսանդրօպօլ 11 ժ. 24 ր. ցեր., Էջմիածին 4 ժամ 40 րօպ. ցեր., Ուլուխանլու 5 ժ. 7 ր. ցերեկվայ (առանց Երևան մտնելու), Նախիջևան 9 ժ. 50 ր. եր., Ջուլֆա 11 ժ. 21 ր. գիշ.։ Մարդատար-ապրանքատար գնացքը № 78/79 (միայն II և III կարգի վագոններով)—7 ժ. 8 ր. եր., հասնում է Ղարաքիլիսա 2 ժ. 18 ր. գիշ., Ալէքսանդրօպօլ 5 ժ. 56 ր. գիշ., Էջմիածին 11 ժ. ցեր., Ուլուխանլու 11 ժ. 26 ր., Երևան 12 ժ. 19 ր. ցեր.։ Մարդ.-ապրանքատար № 108/109—11 ժամ 28 րօպ. ցեր., հասնում է Ղարաքիլիսա 7 ժ. 28 ր. եր., Ալէքսանդրօպօլ 11 ժ. 27 ր. գիշ., Էջմիածին 5 ժ. 40 ր. գիշ., Ուլուխանլու 6 ժ. 15 ր. առ., Երևան 7 ժ. 23 ր. առաւօտեան։

ԲՕՐԺՕՄ.—Մարդատար գնացքը № 7/8—7 ժ. 58 ր. առ., հասնում է Գօրի 10 ժ. 43 ր., Բօրժօմ 1 ժ. 35 ր. ցեր.։ Մարդատար գնացքը № 9/10—3 ժ. 5 ր. ցեր., հասնում է Գօրի 5 ժ. 48 ր. ցեր., Բօրժօմ 8 ժ. 41 ր. երեկոյեան։

ԹԻՖԼԻՍ Է ՀԱՍՆՈՒՄ

ԲԱԳՈՒԻՑ.—Արագ գնացքը № 1—9 ժ. 56 ր. եր., Պօստատար գնացքը № 3—8 ժ. 56 ր. առ.։ Մարդատար գնացքը № 5—5 ժ. 51 ր. ցեր.։ Խառն գնացքը № 107—4 ժ. 56 ր. գիշ.։

ԲԱԹՈՒՄԻՑ.—Արագ գնացքը № 12—9 ժ. 18 ր. առ.։ Պօստատար գնացքը № 4—11 ժ. 15 ր. գիշ.։ Մարդատար գնացքը № 6—1 ժ. 59 ր. ցեր.։ Խառն գնացքը № 106—3 ժ. 40 ր. գիշ.։

ՋՈՒԼՖԱ-ԵՐԵՒԱՆԻՑ.—Պօստ. գնացքը № 72/73—7 ժ. 26 ր. առ.։ Մարդատար-ապրանքատար գնացքը № 74/75—8 ժ. 33 ր. եր.։ Մարդ.-ապրանքատար գնացքը № 80/81—12 ժ. 48 ր. ցեր.։

ԲՕՐԺՕՄԻՑ.—Մարդատար գնացքը № 7/8—7 ժ. 8 ր. առ.։ Մարդատար գնացքը № 9/10—9 ժ. 8 ր. երեկոյեան։

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ
ԲԺՇԿԱՊԵՏ Բ. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆԻ
Հիմնված 1880 թ.
(Կուկիա, Վօրօնցօվի արձանի հանդէպ)
Ամեն օր, բացի կիրակի օրերից
ԱՌԱՒՕՏՆԵՐԸ
«606»-Ի ՆԵՐՄՈՒԾՈՒՄ ԲԺՇԿԱԿԱՆ ԽՈՐՀՐԴԱԿՑՈՒԹԵԱՄԲ՝ 11—12 ժ.
Բ. Ա. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆ—11—12 ժ. վիրաբուժութեան վեներական (սիֆիլիս) հ.։
Բ. Գ. ԱՂԱՍԱՐԵԱՆ—1—2 ժ. ներքին և երեխայոց հիւ.։
Կ. Մ. ՉԻԿՕՎԱՆԻ—9½—10 ժ. աչքի, ներքին և ներվային։
Զ. Ի. ԲԱՔԱՆՍԵԱՆ—10—11 ժ. մանկաբարձութեան կանանց և երեխայոց հ.։
Ն. Տ. ՄՈՒԼԻՆ—10—12 ժ. ականջի, կոկորդի և քթի հիւ.։
Մ Գ. ԱՒԵՏԻՍԵԱՆ—11—12 ժ. մորթու, վեներական վիրաբուժութեան և միզանև. հ.։
Գ. Ց. ԳՈՒՐԳԷՆՕՎ—12—1 ժ. մանկաբարձ., կանանց և երեխայոց հ.։
Ա. Պ. ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ—12—1 ժ. ներքին և երեխայոց հիւ. և ծաղկահատ.։
ԿԻՆ-ԲԺԻՇԿ ԱՄԲՐՈՒՄՕՎԱ-ՄԵԼԻՔԵԱՆ — 1—2 ժ. մանկաբարձութիւն և կանանց հիւ.։
ԵՐԵԿՈՆԵՐԸ՝
Մ. Գ. ԱՒԵՏԻՍԵԱՆ—6—7 ժ.։
Վճարը 50 կ.։ Չքաւորները ձրի։ Համախորհրդի (կօնսիլիումի) և օպերացիայի համար առանձին։
Հիւանդանոցի վերատեսուչ՝
Բժշկապետ Բ. Նաւասարդեան
1. 0—42

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

!!! ԱՄԱՉԵՑԷՔ !!!
Ձեր կօստիւմը ամբողջապէս ծածկված է բծերով, մինչդեռ նա կարող է լինել բոլորովին նոր։ Գնէք բծահան կրէմ
АВТОМАТИЧЕСКІЙ ПЯТНОВЫВОДНЫЙ КРЕМЪ
„ЧУДОДѢЙ"
Людвига Керіяйнъ
БЕЗЪ ТРУДА МЫТЬЯ, ЩЕТОКЪ И ЗАТРАТЫ ВРЕМЕНИ
Ц. 20 и 35 к.
ВЫВОДИТЪ ВСѢ ПЯТНА ИЗЪ ЛЮБОЙ ТКАНИ
Դուք միշտ մաքուր կը լինէք! Վաճառվում է ամենուրեք։ Ռուսաստանի համար գլխաւոր պահեստը՝ Ի. Պ. Նէստէրօվի մօտ, Ս.-Պետերբուրգում, Старо-Петергофскій пр. соб. д. № 18.
Կովկասում բացառապէս վաճառվում է Կովկասեան Ընկերութեան Դեղային Ապրանքների խանութում, Թիֆլիսում, Բագւում, Բաթումում։
(10, 20) 334. 10—1

Դօք. Ա. ՇԱՀԲԱԶԵԱՆԸ
ԲԵՐԼԻՆՈՒՄ
Ասիստենտ պրօֆ. Գօլդշայդէրի և պրօֆ. Կլաուի Բերլինի համալսարանի արքայական կլինիկաներում։ Ընդունում է ամեն կարգի հիւանդների, և պրօֆեսօրների խորհրդակցութեամբ յանձնարարում է նրանց համապատասխան մասնագէտներին։
Հասցէ՝ Берлинъ. Карлъ-штрассе, № 31. Пансіонъ Геймана (около вокзала, Фридрихъ-штрассе).
(օ. մ.) 331. 5—1

Հրաւէր
Շամքօրեցոց «Կարմիր Աւետարան» եկեղեցու չափահաս ծխականները կիրակի, ամսիս 13-ին, առաւօտեան ժամը 11-ին հրաւիրվում են ծխական ժողովի (երկրորդ ժողով)։
Օրակարգի խնդիրներն են. 1) Նախկին դպրոցական շէնքի վերաշինութիւնը և 2) Ընթացիկ խնդիրներ։
Շամքօրեցոց ծխական դպրոցի Հոգաբարձութիւն
(ա. օ.) 335. 2—1

Типографія канцеляріи Намѣстника Его Императорскаго Величества на Кавказѣ Лорисъ-Меликовская улица, домъ казенный.